

PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE ZA SLOVENSKO PRIMORJE

Leto I. - Štev. 5

TRST, petek 18. maja 1945

Cena 1.— liro

Zgodovinska skupščina odposlancev mesta Trsta

Sekretar Sveta Uršič: Prvič v zgodovini Trsta so se zbrali poslanci vsega mesta k svobodni odločitvi!
Predsednik PNOO Bevk: Priborili smo si novo življenje - staro se ne vrne nikoli več!
Generalmajor Kveder: Prišli smo v Trst kot osvoboditelji, ne kot okupatorji!
Komandant NZ Greif: Kdorkoli bi poskušal ponovno zaslužniti Trst, bo naletel na nezlomljivi odpor italijanskih in slovenskih demokratičnih množic!
Delavec iz S. Marca: Vsem onim, ki nam hočejo kratiti svobodo: naj puste nas Tržačane končno pri miru!

TRST, 17. maja

Vse bolj in bolj se je normaliziralo v zadnjih dneh življenje v Trstu. Toda čeprav so zopet odprte trgovine, čeprav je zopet vzpostavljena prva železniška proga, čeprav prihaja vse več življenja v od Nemcev izropano mesto, čeprav je «Corso» v Trstu zopet živahen in tramvaji hreščejo sredi nešteti avtomobilov se je tržaškega prebivalstva zadnje čase polotli nek nemir. Sovražna propaganda, kleвете «superdemokratičnih» fašistov, so zadrževale ozračje. Tržaško ljudstvo je čutilo, da mora reagirati. Čutilo je, da mora razkrinkati reakcionarne spletke, ki ogrožajo srednje bodočnost Trsta, čutilo je, da mora pokazati pred vsem svetom, kaj hoče. Zato je poslalo svojo delegacijo na sejo osvobodilnega sveta z zahtevo takojšnjega sklicanja ustavne skupščine. Tržaško ljudstvo je hotelo uveljaviti svojo demokratično oblast in kar hoče je izrazil najbolj napis nad odrom v Rossetijevem gledališču, kjer je ob 17. uri začela skupščina. Napis je bil jasen in kratak: živel avtonomni Trst, v demokratični federativni Jugoslaviji (viva Trieste autonoma nella democratica e federativa Jugoslavia).

Rossetijev gledališče je bilo nabito polno. Poleg večernih in salskih oblik je bilo mnogo delavskih modrih oblačil in zaviranih tržakov. Za red so skrbeli borci tržaške brigade d'assalto. Med navzočimi je bilo opaziti tudi večje število vidnih zastopnikov našega javnega življenja. Tako tajnika PNOO tov. Borisa Kraighera, predsednika PNOO tov. Franceta Bevka od civilnih oblasti, generalajntanta Dušana Kvedra od vojaških oblasti ter nekaj zavazniških vojaških predstavnikov.

Otvoritev Skupščine

Skupščino je otvoril podpredsednik Osvobodilnega Sveta g. Gustinčič ki je pozdravil najprej delegate vseh slojev, posebno pa predstavnike Jugoslovanske armade in sicer zastopnike IV. armade osvobodilnega mesta Trst, garibaldirne brigade «Triestina», «Fontanot», «Bicelli». Ko je predsednik na to naslovil pozdrave na tri zavazniške v Trstu navzoče misije, so navzoči navdušeno ploskali. G. podpredsednik je opozoril na zgodovinsko važnost tega trenutka, s katerim podaja nasproti novi dobri plodovitega razvoja. Trst mora biti samo ono, o čemer Tržačan ni že leta in leta stremel. Ta skupščina naj pove ne samo vsej Evropi, ampak tudi vsemu svetu to, da mi Tržačani hočemo: avtonomni Trst v svobodni demokratični, federativni Jugoslaviji.

«Proglasim za otvoreno ustavno skupščino mesta Trst». (Burno ploskanje). Sledila je garibaldirna himna, ki jo je odigral operni orkester. Žela je viharno odobravanje in ploskanje občinstva. Nato je eden od delegatov predlagal predsedništvo seje, ki so jo prisotni enoglasno odobrili. Nato je bila poklicana na oder tudi verificacijska komisija, ki je ugotovila rednost postopka in osebnosti navzočih. Nato je godba zaigrala jugoslovansko himno, ki je občinstvo viharno ploskalo.

Govor sekretarja Osvobodilnega Sveta mesta Trst tovariša Rudija Uršiča

Tovariši in tovarišice, gospodje in gospe!

Zaradi izrednega in prav neobičajnega dogodka smo se danes sestali. Danes bo demokracija uradno predstavništva našega mesta napravila velik korak naprej. Prvič v zgodovini Trsta se dogaja, da je velika večina prebivalstva na resnično demokratičen način brez pritiska, brez strahu manifestirala svojo voljo z izvolitvijo delegatov.

Večji del teh so stari protifašistični borci, ki so v odločilnih dneh oborožene vstaje zagrabili za orožje, ki so pokazali, da znajo, če je treba izpostaviti tudi svoje lastno življenje za stvar demokracije, za dobrobit svojega lastnega mesta. Iz vsega poteka življenja našega mesta se zrcali jasna volja, volja vseh poštenih ljudi, da se čimprej normalizira življenje samega mesta, da naše mesto čimprej doseže cvetoč razvoj v svobodni bodočnosti. Nobene tendence ni v širokih množicah, da bi dramatičrale dogodke, nobene tendence ni v njih da bi otežkočale odnose med prebivalstvom in političnim ter upravnim vodstvom samega mesta, popolno je razumevanje težkega momenta, ki ga mesto preživlja.

Problemi tehniškega in političnega, upravnega ter vsajih tudi vojaškega značaja se kopičijo in njih rešitev zahteva vedno večjo odgovornost, vedno večjo odločnost, skratka rešitev, ki zahteva široke osnove, na kateri mora slovesti Osvobodilni Svet. Problemi, ki jih je treba rešiti se dotikajo interesov vsega prebivalstva. In ravno radi tega je potrebno, da vse prebivalstvo aktivno in sorazmerno sodeluje pri upravi mesta in to preko svojih delegatov in preko svojega zakonitega predstavništva.

V nadaljevanju govora je tovariš sekretar Uršič izjavil, da je sedanja časna rešitev napravila odločen prelom med demokratičnimi elementi, ki želijo Trst svobodno, v procvitu, prosto luko in s popolno demokratično ureditvijo in med reakcijo in šovinističnimi elementi ki delajo proti interesom naroda. Ti reakcionarni elementi iščejo razne rešitve, predvsem italijansko in z izključnim namenom borbe proti demokratični in napredni Jugoslaviji in proti demokraciji sploh.

Potem je govoril o vzrokih nagle osvoboditve Trsta in o hitri normalizaciji mestnega življenja. Rekel je med drugim: «Zedinjenje italijanskega in slovenskega elementa, ki se je že odigralo na političnem polju, je moralo prestati svojo preizkušnjo, načeti je moralo vprašanje, ki naj bi preizkusilo vso celoto in istočasno oba, posamezna dela; moralo je prestati to preizkušnjo, utrditi se ali - podleči. Ta preizkušnja je bila oborožena vstaja in ta preizkušnja je bila sijajno prestana.

Ta borba ni le utrdila zveze med Italijani in Slovenci v mestu, temveč je pravtako zblížala, pobratila Trst z jugoslovansko celoto kot tako. Hrvatje in Dalmatinci ter Crnogorci IV. Armade so se predstavili mestu kot osvoboditelji, ki so

se borili, trpeli, preživeli svojo lastno kri in s tem pokazali globoke vezi, ki so nastale med našim mestom in jugoslovansko celoto. Padli junaki IV. Armade na višinah, ki obdajajo mesto so neporušljiv most med Trstom in ostalo Jugoslavijo. Oni so poročni prstan, ki ga je ponudil Trst demokratični federativni Titovi Jugoslaviji.

Tovariš Uršič je nadalje govoril o materialnih uspehih notranjega upora: rešitev mesta in industrije pred porušenjem. Govoril je tudi o novih nalogah, predvsem o obnovi mesta in o čiščenju vseh fašističnih elementov iz tržaškega javnega življenja. Ob koncu je poudarjal pojačanje italijansko-slovenskega bratstva v izvrševanju teh nalog.

Viharno ploskanje je sledilo jasnemu in izbrnemu referatu tov. Uršiča. Viharno odobravanje živahnih in navdušenih tržaških delegatov je žela nato slovenska himna. Ko pa je nastopil g. predsednik PNOO France Bevk, je izražalo občinstvo svoje glasno odobravanje vsakemu stavku njegovega govora.

Govor predsednika PNOO tov. Bevka

Tovariši, tovarišice! Spoštovana skupščina! V imenu PNOO za Primorje Vas iskreno pozdravljam. Prepričan sem, da bo to prvo zborovanje tržaške mestne skupščine za bodočnost Trsta zgodovinskega pomena, kakor je bil za mesto zgodovinskega pomena tisti dan, ko so ga čete maršala Tita osvobodile od nemškega okupatorja in fašistov.

Vsakomur, ki pošteno misli, je lahko jasno, da v mesto nismo stopili kot okupatorji, ampak kot osvoboditelji, da nismo prinesli maščevanje in sovraštva, ampak mirno sčistje. Kljub težkemu spominu na zadnjih petindvajset let smo zadržali v sebi vsako sled nacionalnega šovinizma in hočemo najtežnjega sodelovanja z demokratičnim italijanskim prebivalstvom v obojestransko korist, v srečo in procvit Trsta ter njegovega naravnega zaledja.

Več ko štiri leta smo krvaveli in se borili proti fašističnemu okupatorju ne samo za svojo narodno svobodo in demokratične pravice, ampak ob enem tudi za narodno svobodo in demokratične pravice ostalih narodov. Tem načelom svobode in ljudske demokracije bomo ostali do konca zvesti. O tem jasno priča že dejstvo, da je naša vojaška oblast že po nekaterih dneh izročila del uprave tržaškemu mestnemu narodno-osvobodilnemu odboru, to se pravi: v roke tržaškega ljudstva. Upamo in želimo, da bodo razmere kmalu dopustile, da bo celotna uprava v rokah poštenih, demokratičnih tržaških množic. S tem bo lahko dokončno zgrajena avtonomija Trsta v Titovi Jugoslaviji, kjer se mu s širokim zaledjem edino obeta cvetoč razvoj in blagostanje. Tista avtonomija ki jo je Trstu vzel fašizem in ki mu bo zdaj vrnjena v soglasju z načeli, na katerih temelji nova Titova Jugoslavija.

Spoštovana skupščina! Danes se v nas upirajo okoli vsega sveta, na nas gledajo vse svobodoljubne, resnično demokratične množice, ki odkrito želijo našega soglasja in s tem mirne izgraditve naše srečne bodočnosti. Na nas pa se ozira tudi vsa svetovna reakcija, ki je bila in

je še danes podpornica fašistične demokracije in prav malih narodov ter hoče zaradi posebnih računov preprečiti ustvaritev narodnega mira v tem delu Evrope. Na gonjo proti naši svobodni in ljudski demokraciji je podpredsednik jugoslovanske vlade tovariš Edvard Kardelj dal odgovor, ki vam je znan že iz časnikov, zato ga ne bom ponavljal. Njegovim jasnim, neizpodbitnim besedam tudi nimam ničesar dodati. Podčrtujem samo, da kljub vsem pravicam do samoodločbe ne nameravamo nikogar postavljati pred dovršeno dejstvo in se zavedamo, da se mednarodna vprašanja ne smejo reševati enostransko, ampak pred mednarodnim forumom. Vendar pa moramo z ozirom na grenke izkušnje preteklosti imeti že danes dovolj trdnost jantvo, da se stare krivice ne bodo več ponovile. Sicer se lahko zgodi, da bomo zopet začeli tam, kjer smo začeli l. 1918. in bomo ločeno končali tam, kjer smo končali leta 1939, namreč v novi vojni. To pa moramo preprečiti za vsako ceno v korist bodočega miru sreče vsa človeštva.

Tovariši, tovarišice! Fašisti so le na zunaj poraženi, fašizem se ni mrtvev. In izkoreninjenju fašizma, največjega sovražnika človeške svobode in napredka, moramo posvetiti vse sile. Pobijali ga bomo z našo ljudsko demokracijo, ki je plod naše osvobodilne borbe. Tisto ljudsko demokracijo, ki daje množicam vseh slojev in vseh narodnosti brez razlike najširšo močnost, da soddoločajo v vseh političnih, gospodarskih in kulturnih vprašanjih. Tisto ljudsko demokracijo, ki nam je dala naša narodna oblast: narodno-osvobodilne odbore s Pokrajinskimi odbori ki je danes predstavnik najvišje oblasti v deželi. Ta ljudska demokracija je dala tudi mestu Trstu svojo avtonomijo. Ona, ki je v boju in v svobodni povezala primorske množice, je najboljšo jantvo, da bodo poraženi nasprotniki naše svobode, da zadržanja za nas novo življenje in da se staro nikoli več ne bo povrnilo.

Naj živi avtonomno mesto Trst v Titovi Jugoslaviji!

Ko je tov. Bevk omenil, da ostanki fašizma še niso uničeni, so ga preklicajali medklici: Hočemo orožje! Hočemo ljudsko sodišče!

Z napetostjo so poslušali delegatje govor komandanta Glavnega Štaba Slovenije in mesta Trst, tov. generalmajorja Dušana Kvedra.

Generalmajor Dušan Kveder pozdravlja

Tržačani in Tržačanke!

V imenu štaba IV. Armade in Komande mesta Trst pozdravljam to prvo skupščino mesta Trst. Našim četam, ki so s krasnim načrtom pod vodstvom maršala Tita osvobodile Istro, Slovensko Primorje, Trst, Tržič in Gorico je ta vaša manifestacija v veliko zadovoljstvo. Je v zadovoljstvo zato, ker smo mi te pokrajine osvobodili sami z našimi močmi po hudih bojih in z velikimi žrtvami. Je v zadovoljstvo zato, ker ta manifestacija potrjuje, da tržaško prebivalstvo smatra našo vojsko kot vojsko osvoboditeljico in zato, ker vemo, da čast, ki jo izkazuje

naši vojski velja tudi novi demokratični Jugoslaviji.

Je v zadovoljstvo zato, ker vemo, da s to manifestacijo obsojate vso suženjsko preteklost preteklega stoletja. Obsojate preteklost Trsta v avstro-ogrski monarhiji, v režimu zatiranja in sovraštva; obsojate fašistično suženstvo, ki je privedlo mesto na rob gospodarskega propada in uničiti poslednji ostanek demokracije v Trstu.

Je v zadovoljstvo, ker vidimo v vaši manifestaciji vašo voljo za mirno sožitje slovenskega in italijanskega prebivalstva. Želja naše vojske je, da vidi Trst kot ga želite videti vi — srečen, demokratičen in protifašističen Trst v okviru močne, demokratične, federativne in napredne Jugoslavije. Naša vojska z radostjo pozdravlja v vas predstavniške večine, predstavniške velike večine tržaškega ljudstva.

Živel avtonomni Trst v federativni in demokratični Jugoslaviji!

Navdušenje prebivalstva se je stopnjevalo bolj in bolj, svoj višek je doseglo brez dvoma ob vstopu komandanta tržaške Narodne Zaščite

Tov. majorja Martina Grcija-Rudija

Pozdravljam v imenu Narodne Zaščite v Trstu vašo prvo skupščino. Pozdravljam jo v imenu tistih, ki so prvi v Trstu zgrabili za orožje, tistih, ki so skupno z našo redno vojsko osvobodili Trst. Predvsem se čutim dolžen, da odgovorim na klevete, ki jih širijo razni fašistični elementi iz bivšega CLN, ki so zbežali v Rim. Oni trdijo, da smo mi, to se pravi, Jugoslovanska armada, zažulili in preprečili vstajo, ki so jo baje oni organizirali. Tovariši! Res je to: mi smo preprečili, da bi tisti, ki so do večeraj zvesto služili nemškemu okupatorju, kot je to bila Guardia Civica, Xa Mas, itd., da bi tisti, ki so do večeraj preganjali in pobijali tržaške antifašistične borce, bili danes z nami enaki. Dosegli smo vse to s tem, da smo že pod nemško okupacijo organizirali in formalni v Trstu iz vrst italijanskih in slovenskih demokratičnih množic oborožene enince. V te naše formacije so se odzvali vsi, ki so hoteli svobodno Trst. To se pravi, odzvali so se tisoči delavcev iz tržaških tovarov, odzvali so se meščani, odzval se je ves Trst razen tistih, ki so bili v okupatorjevi službi. Klicali smo jim, naj zapustijo Hitlerjevo službo, naj se pridružijo nam, toda bili so gluhi.

Napočila je ura vstaje; Titove čete so se bližale Trstu; Trst je zgrabil za orožje, da skupno s Titovimi četami osvobodi Trst. Preden so naše enince od zunaj prispele v mesto, smo mi že razorožili vse Hitlerjeve hlapec in deloma nekaj nemške vojske; pri prihodu naših operativnih enic, ki so očistile zadnje ostanke zagrizenih nacifašistov, se je naša tržaška vojska preformirala v Narodno Zaščito Trsta, ki danes skrbi za red in mir v Trstu. Marsikdo, ki je bil do večeraj gluh na naše pozive, marsikdo, ki je še večeraj zvesto služil Hitlerja v raznih črnih brigadah, pri Guardia Civica in tako dalje, poskuša danes našiti na ka-

po rdečo zvezdo, toda za te ni mesta med nami, njihovo mesto je v ujetniških taboriščih. Vemo, da so med njimi zavedeni ljudje, ki bodo brez dvoma mogli z nami sodelovati, toda najprej morajo dokazati, da niso odgovorni za zločine, ki so jih okupatorske formacije in z njih Guardia Civica itd. izvršile nad demokratičnimi množicami sploh in nad demokratičnimi množicami Trsta posebej. Tisti, ki so iz Trsta bežali, so pač s tem dokazali, da nimajo čistih rok v odnosu do teh okupatorjevih oboroženih formacij.

Ravno tisti, ki skušajo danes v Rimu govoriti v imenu tržaškega CLN-a, so hoteli v odločilnih trenutkih v Trstu slepomišliti z Guardia Civico, torej z okupatorjevo oboroženo formacijo in so s tem ovirali nas pri naših naporih za razkroj okupatorjevih oboroženih formacij in za njihovo ukliučitev v oborožene sile antifašistovskega gibanja mesta.

Naj govorijo in grozijo razni fašisti v Rimu ali kjerkoli, tržaške demokratične množice imajo danes v rokah orožje, imajo svojo Narodno Zaščito, ki je v njihovi službi, ne pa več v službi raznih fašistovskih zločincev. Naj poskuša kdorkoli, da Trst zopet zaslužni, naletel bo na neuklonljiv odpor tržaških italijanskih in slovenskih demokratičnih množic, ki, kakor so ga s svojo krvjo pomagale osvoboditi, tako bodo, znale s svojim orožjem, s svojo Narodno Zaščito, braniti, vse, kar so si v tej borbi priborile.

Ko se je poleglo ploskanje in vzklikanje, je nastopil v Trstu že od nekaj popularni sedanji namestnik komandanta mesta tov. major Adriano Jachetich. Tovariš major je govoril ljudstvu v imenu garibaldirne, v imenu sinov mesta, ki so za njegovo svobodo toliko žrtvovali. Tov. major je poudaril italijansko-slovensko bratstvo, zraslo v skupni borbi v predelih slovenskega zaledja Trsta, poudaril je trajnost tega večkrat in že tako težko preizkušnega bratstva. Končno je izjavil, da bodo garibaldirski borci svoje delo nadaljevali pod kakršnimkoli okolišnimi in proti komurkoli, ki bi temu hoteli ljubovati.

V sledeči diskusiji je bil posebno zanimiv govor tržaških delavcev iz ladjedelnic San Marco. «Mi delavci smo vedno trpeli - končno smo svobodni. Zdaj si ne bomo več pustili kratiti te svobode. Lahko samo svetujemo: naj pustijo nas tržačane končno na miru!».

Po kratkem odmoru je skupščina nadaljevala s svojim delom. Na zahtevo mnogih govornikov in delegatov je prišlo do sklepa, da se ustanovi ljudsko sodišče za čiščenje Trsta od fašističnih elementov.

Važni predlogi

Po obrazložitvi politične situacije v mestu in po potrditvi sestava ter dosedanjega dela Osvobodilnega Sveta mesta Trsta, skupščina delegatov prebivalstva mesta izjavlja v imenu vseh mestnih slojev, od katerih je bila izvoljena, da more biti Trst le avtonomno mesto v okviru demokratične federativne Jugoslavije, in da ima Narodno Osvobodilna Vojska Jugoslavije, ki je osvobodila mesto

zasovražene 25 let trajajočega fašističnega režima, vso pravico ostati v mestu in da bodo vojaške oblasti Jugoslavije pri meščanih Trsta našle vso zaslombo.

Protestira proti italijanskim imperijalistom, ki se poslužujejo že znanega fašističnega sistema, hujšajo narod proti narodu, ter s svojimi sramotnimi trditvami proti naši oblasti, skušajo sejati razdor med slovenski in italijanski narod.

Ugotavlja, da fašizem, ki se poslužuje svojega do sedaj še ne popolnoma likvidiranega aparata, sabotira vse napore za vzpostavitev normalnega stanja v mestu in njegove gospodarske in kulturne obnove, in vsled tega

Izjavlja: da je potrebno, da se čimprej izvoli ljudsko sodišče, ki bo kaznovalo vse fašistične zločince in sabotežje.

Potrjuje, da mora delo Osvobodilnega Sveta Trsta sloneti na bratstvu in bratskem sodelovanju med italijanskim in slovenskim narodom.

Poziva vse meščane, da podprejo z vsemi svojimi silami napore civilnih in vojaških oblasti v tem, da se vzpostavi normalno stanje in izvede gospodarska in politična obnova vse Primorske.

Skupščina avtonomnega mesta Trsta sprejema na svojem zasedanju dne 17. maja t. l. sledeči

Sklep

o ukrepih proti ljudem, ki so se omadeževali s sodelovanjem s fašističnimi in okupatorskimi oblastmi.

1) Svet avtonomnega mesta Trst (Consulta della città autonoma di Trieste) se pooblašča, da pristopi takoj k organizaciji pravosodja v avtonomnem mestu Trstu.

2) Poleg rednih narodnih sodišč naj ustanovi posebno izredno narodno sodišče mesta Trsta, pristojno za sojenje vseh oseb, ki so se omadeževale v svojem sodelovanju s fašizmom in so neposredni ali posredni krivci vsega zla, ki ga je fašistični režim povzročil narodni skupnosti.

3) V vseh ustanovah in obratih naj se ustanovijo posebne komisije za očiščenje teh ustanov in obratov od fašističnih elementov.

Sledile so volitve v začasno razširjeni posvetovalni organ osvobodilnega sveta na nadaljnjih sto članov — takozvane konzulente. Zaradi pozne ure so se nato kmalu končale diskusije, ki so bile vsem navzočim jasen dokaz o polni svobodi besede in demokratične zavestnosti tržačanov pri teh, po dolgem času prvih zares svobodnih volitvah.

Konzulta, s katero se je razširil osvobodilni svet, šteje 100 članov. Delegati so nato sklenili, da pošljejo sledečo brzojavko:

Narodnemu heroju maršalu Josipu Brozu-Titu

Beograd

Skupščina delegatov prebivalstva mesta Trsta, izvoljena na svobodnih zborovanjih, katerim so prisostvovali meščani vseh slojev, Vas pozdravlja kot osvoboditelja našega mesta, od zatiranja s strani fašističnega režima in kot predstavnika ljudske demokracije in bratstva narodov Jugoslavije, za katero so prelivali kri v vrstah vaše slavne armade tudi italijanski sinovi Primorske.

Prepričani smo, da narodi Jugoslavije, med njimi tudi slovenski narod, s katerim hočemo živeti v bratstvu in demokratični in federativni Jugoslaviji, ki so prelili toliko krvi za osvoboditev sebe in nas, ne bodo nikdar onečastili zastave svobode in enakopravnosti med narodi.

Zato je naša želja, da bi prebivalstvo Trsta, kot avtonomnega mesta v novi Jugoslaviji, bilo soudeleženo z drugimi narodi Jugoslavije pri javni upravi. Pod vašo zastavo smo se bojevali in zmagali; pod vašo zastavo in pod vašim vodstvom hočemo nadaljevati delo za obnovitev našega lepega mesta in za uvrstitve bratstva med narodi, kar je osnova nove Jugoslavije.

Smrt fašizmu — svoboda narodu!
Skupščina delegatov prebivalstva mesta Trsta

Predsedniku sveta ljudskih komisarjev ZSSR, maršalu Stalinu

Moskva

Skupščina odposlancev prebivalstva mesta Trsta, svobodno izvoljenih na zborovanjih, ki so se jih udeležili vsi sloji mesta, pozdravlja v Vas stvaritelja velikih zgodovinskih zmag slavne Rdeče armade in ljubljene voditelja vseh narodov Sovjetske zveze, kateri bodo vsi svobodoljubni in demokratični narodi večno hvaležni za vse, kar so dali v tej zmagoviti borbi proti nacizmu in fašizmu. Tržaško ljudstvo, združeno z ostalimi narodi demokratične in federativne Jugoslavije, se obvezuje, da bo dalo vse svoje sile za dokončno zmago načel vseh demokratičnih in naprednih narodov in za utrditev bratstva med narodi, temelja novega človeštva.

Predsedniku vlade Vel. Britanije, gospodu Churchillu

London

Skupščina odposlancev prebivalstva mesta Trsta, svobodno izvoljena na zborovanjih, ki so se jih udeležili vsi sloji mesta, pozdravlja v Vas izmed voditeljev velike in zmagoslavne borbe demokratičnih sil proti hitlerizmu za

gove gospodarske in kulturne obnove, in vsled tega

Izjavlja: da je potrebno, da se čimprej izvoli ljudsko sodišče, ki bo kaznovalo vse fašistične zločince in sabotežje.

Potrjuje, da mora delo Osvobodilnega Sveta Trsta sloneti na bratstvu in bratskem sodelovanju med italijanskim in slovenskim narodom.

Poziva vse meščane, da podprejo z vsemi svojimi silami napore civilnih in vojaških oblasti v tem, da se vzpostavi normalno stanje in izvede gospodarska in politična obnova vse Primorske.

Skupščina avtonomnega mesta Trsta sprejema na svojem zasedanju dne 17. maja t. l. sledeči

Sklep

o ukrepih proti ljudem, ki so se omadeževali s sodelovanjem s fašističnimi in okupatorskimi oblastmi.

1) Svet avtonomnega mesta Trst (Consulta della città autonoma di Trieste) se pooblašča, da pristopi takoj k organizaciji pravosodja v avtonomnem mestu Trstu.

2) Poleg rednih narodnih sodišč naj ustanovi posebno izredno narodno sodišče mesta Trsta, pristojno za sojenje vseh oseb, ki so se omadeževale v svojem sodelovanju s fašizmom in so neposredni ali posredni krivci vsega zla, ki ga je fašistični režim povzročil narodni skupnosti.

3) V vseh ustanovah in obratih naj se ustanovijo posebne komisije za očiščenje teh ustanov in obratov od fašističnih elementov.

svobodo narodov; Tržaško ljudstvo, svobodno združeno z ostalimi narodi demokratične in federativne Jugoslavije, se obvezuje, da bo dalo vse svoje sile za dokončno zmago načel vseh demokratičnih in naprednih narodov.

Predsedniku ZDA, gosp. Trumanu

Washington

Skupščina odposlancev prebivalstva mesta Trsta, svobodno izvoljenih na zborovanjih, ki so se jih udeležili vsi sloji mesta, pozdravlja v Vas vrednega naslednika velikih načel demokracije in svobode, za katere se je boril Vaš veliki prednik. Tržaško ljudstvo, svobodno združeno z narodi demokratične in federativne Jugoslavije, se obvezuje, da bo dalo vse svoje sile za dokončno zmago načel vseh svobodoljubnih in demokratičnih narodov.

Podpredsedniku jugoslovanske vlade in ministru za konstituanto, tov. Edvardu Kardelju

Beograd

Skupščina odposlancev prebivalstva Trsta, ki se je zbrala, da potrdi Osvobodilni svet mesta Trsta se Vam zahvaljuje za jasna pojasnila glede našega mesta, ki ste jih podali dopisniku TANJUG-a in duha resnične demokracije, ki veže iz njih.

Zivel avtonomni Trst v sestavi demokratične in federativne Jugoslavije!

Predsedniku vlade Slovenije, tov. Borisu Kidriču

Ljubljana

Skupščina odposlancev mesta Trsta, ki se je zbrala, da potrdi Osvobodilni svet mesta Trsta, se Vam zahvaljuje za izjavo glede avtonomije Trsta in enakosti italijanskega prebivalstva v Jugoslaviji, ki ste jih podali ob priliki proglasitve prve demokratične vlade Slovenije. Prepričani smo, da bi italijansko ljudstvo uživalo vse politične in narodne pravice kot ostali narodi demokratične in federativne Jugoslavije, s katero hočemo biti združeni. Zahvaljujemo se Vam obetom za hitro pomoč v prehrani našega mesta.

Predsedniku PNOO, tov. Bevku

Trst

Skupščina odposlancev prebivalstva mesta Trsta se Vam zahvaljuje za res bratsko pomoč, ki ste jo pokazali pri hitri demokratizaciji Trsta in pri zagotovitvi prehrane našemu mestu. Istovestno se Vam zahvaljuje za srečno vodstvo primorskega in tržaškega ljudstva v borbi proti okupatorju.

«Tržačani, sedaj imate svojo skupščino, je vzkliknil ob zaključku tov. Regent... Merda bodo te besede nekoč zgodovina...»

Ce hočejo italijanski fašisti napraviti iz Trsta trdnjavo proti demokratičnim silam v sami Italiji, pomeni Trst za nas točko ki veže italijanske in naše narode.
E. KARDELJ

Isola si gradi svojo oblast

V sredo 16. maja 1945 se je izvršni odbor mesta Isole sestel k svojim svečani seji. Ta odbor je bil izvoljen že v nedeljo 13. maja od vseh predstavnikov mestnega prebivalstva.

Svečano sejo je otvoril tovariš Bukavec-Vojmir in naslovil na vse člane kratke govore, v katerem je crisal glavne naloge in delo te mlade demokratične oblasti mesta Isole. Danes je vojna končana, demokratske sile so z orožjem premagale sovražnika. Sedaj se kaže na obzorju druga važna naloga, ki jo moramo rešiti, ako hočemo zagotoviti tisto, za kar sta se slovenski in italijanski narod borila dolga štiri leta. Vsem borcem proti fašizmu sta vsa leta lebdela pred očmi dva najvažnejša cilja: Odpraviti sovražstvo, ki ga je fašizem zasajal med narode in odpreti zatiranemu ljudstvu pot v srčnojšo bodočnost in resnično demokracijo. Fašisti so s svojimi sovinstičnimi parolami ščuvali italijanski narod proti Slovincem, ker so hoteli na tej neslogi zgraditi temelje svoje proti-ljudske oblasti. Fašisti so prezirali svoj lastni narod, ker mu niso privedli mira. Toda fašistični mogotci niso uspeli s svojimi temnimi načrti. Italijansko ljudstvo v Slovenskem Primorju, Trstu in Istri ni nikoli odobravalo pogubonosne fašistične politike, italijansko ljudstvo je vedelo, da je na smrt in življenje povezano s Slovinci, ki prebivajo v teh krajih. Dokaz te medsebojne povezanosti so tisoči Italijanskih prostovoljcev v Jugoslovanski armadi. Ti boreci so v tej armadi spoznali bratstvo, ki bi naj vladalo tudi v civilnem življenju slovenskega in italijanskega naroda v Primorju, spoznali so bratstvo, ki ga je sedaj Jugoslovanska armada tudi resnično prinesla v te kraje. Slovenski narod je strl okove, ki so mu jih hoteli nadeti fašisti in s pomočjo ostalih Jugoslovanskih narodov prisel svobodo in demokracijo, tudi ljudem v Slovenskem primorju. In v tej demokraciji si sedaj ljudstvo lahko samo postavlja svojo oblast. Najlepši primer organizacije nove ljudske oblasti so mesta s pretežno večino ali pa s popolnoma italijanskim prebivalstvom. V takih mestih ima vso oblast v rokah italijansko prebivalstvo. Mestni odbor v Isoli sestavljajo sami Italijanci, katere pozna vsa mesto kot dobre in zavedne borce proti fašizmu. Vse prebivalstvo gleda v njih garancijo, da se bo življenje v mestu čimprej normaliziralo in izboljšalo. Posebno zaupanje uživata odbor nove demokratske oblasti v številnem delavstvu, ki je pod fašizmom najbolj trpelo. Mesto Isola je na primer pred vojno štelo okrog 2000 delavcev, kar je za celotno število 10.000 prebivalcev že precej visok odstotek.

Po tem referatu je komandant mesta Koper tovariš Vladimir Peraič v imenu vojske pozdravil novo oblast mesta Isole. V kratkih besedah je povedal toliko, kolikor ljudje v Isoli že četrto stoletja niso slišali, namreč to, da je sedaj prišel čas, ko bo mesto lahko samo preko svojega odbora odločalo o svoji usodi, o svojem gospodarstvu, administraciji, financah, itd. Jugoslovanska armada je tista, ki je pregnala fašizem iz teh krajev in maršal Tito je tisti, ki je ustvaril to veliko in močno osvobodilno armado, maršal Tito je tisti, v katerega slovensko in italijansko ljudstvo v Slovenskem primorju, Istri in Trstu edino zaupa. Sedaj je izvršni odbor mesta Isole prevzel vso oblast v svoje roke. To je velika odgovornost, kajti njegove naloge so plod dolgoletne borbe, plod trpljenja in krvi slovenskega in italijanskega naroda. Ta dejstva meča imeti danes vsakdo pred očmi, ako hoče sodelovati pri oblasti. Jugoslovanska armada naj bi bila vedno vzor, kako je treba delati za narod, kajti v njej se dogaja vsak dan na tisoče junastev, pa najsi bo to v borbi z orožjem ali pa na polju obnove. In kakor je maršal Tito tisti, h kateremu se vsak borec Jugoslovanske armade obrača z največjim zaupanjem, tako naj nam ostane naš Tito najljubši vodnik tudi v dobi obnove in miru!

Zadnje komandantove besede so člani odbora sprejeli s plonkanjem in vzkliki: «Tako je!» Nato je v imenu mestnega odbora spregovoril njegov predsednik tovariš Deste Bruno, ki je po poklicu pomorski delavec in je pri vseh zelo priljubljen. Za njega je značilna skromnost in idealizem, s katerim se loti

vsakega dela. Opravičil se je, češ da ni govornik, na obrazu pa mu je vsaka poteza izdajala njegove misli. Objubil je, da bo mestni odbor storil vse, da bo življenje v mestu čimprej prišlo v svoj normalen tok in tako zadostil zaupanju, ki ga je mestno prebivalstvo pokazalo na pram članom tega odbora. Obnova mestnega gospodarstva ne bo lahka naloga, kajti fašisti in Nemci se niso dosti brigali za življenje preprostega ljudstva. Treba bo počivati ribolov, od katerega je odvisen precejšen del mestnega prebivalstva in rešiti vprašanje prehrane. Vse to so naloge, ki jih bo moral odbor v najbližji bodočnosti rešiti. Uspeh pa, ki ga bo nova oblast pri vsem tem delu gospodarske in politične obnove imela, bo legitimacija, s katero bodo predstavniki oblasti lahko stopili pred narod in položili svoj račun.

Pred koncem seje se je javil k besedi tovariš Degraasi Geurrino, komandant mornariške grupe iz Pirana. On je že dalj časa v Jugoslovanski vojski in je doživel v njej hude in dobre čase. Maršal Tito je za njega vse. Govoril je o življenju v Jugoslovanski armadi in o bratstvu, ki vlada v njej med italijanskimi in slovenskimi boreci. Dejal je, da se čuti neizmerno srečnega, da more biti Titov vojak.

Čustvenim besedam mladega in z borbenim navdušenjem prežetega Italijana, jugoslovanskega mornariškega komandanta, je sledila zdravica vseh, ki so se udeležili te svečane seje. Vsak je hotel izreči svojo zdravico: Zivela demokratska federativna Jugoslavija, zivela svoboda ljudstva, zivelo slovensko-italijansko bratstvo itd. Na koncu se je po vsi skupaj vzkliknil: Naj živi naš maršal Tito, voditelj delovnega ljudstva!

Pokrajinski narodno osvobodilni odbor za slovensko Primorje Trgovski odsek

Objave in zapore blaga

Po nalogi predsedstva Pokrajinskega Odbora za Slovensko Primorje vsak kdor ima v posesti (bodisi svoje ali od drugih oblasti in sovražne osebe) materialja za električne napeljave, radio aparate in nadomestne dele, kakor tudi tkanine, obuvala, usnje in orodje za obrtnike, mora to blago popisati in sestaviti inventar. Na to blago je postavljena zapora do novega ukaza.

Vsak kdor ima gori omenjeno blago mora njegovo količino javiti tako ogovarjajočim odsekom za trgovino pri Okrožnih N. O. O.

Vsa nakazila, ki so jih izdali «Federazione dei Commercianti» in «Federazione degli Artigiani» (trgovska zveza in obrtna zveza) kakor tudi občina Trst, so neveljavne. Ijavne.

Razdelitev blaga se bo vršila samo potom Okrožnega odbora — odsek za trgovino ali potom odseka za trgovino pri Gospodarskem Odboru Mesta Trst. Dan dviga novih nakaznic bo javljen v časopisu.

Medtem pa se bo nabava blaga vršila lahko samo z nakaznicami ki bodo imele podpis in pečat tozadevnega urada.

Nihče si ne sme nabavljati blaga brez plačila, če nima zato posebnega pooblastila podpisane odseka za trgovino pri Okrožnem N. O. O. ali od odseka za trgovino pri Mestnem Gospodarskem Odboru, Trst.

Manufakturne in galanterijske trgovine morajo biti odprte od 9 do 12 ure in od 16 do 18 ure, vsak dan, razen ob nedeljah in praznikih.

Za informacije se morajo trgovci obrniti na Okrožne in Okrajne odbore — odsek za trgovino in preskrbo.

V Trstu se sedež odbora za trgovino pri Gospodarskem Odboru nahaja v nekdanji palači «Ministero dei Lavori Pubblici - ex corso Littorio, 3.

Predsednik: France Bevku Tajnik: Dr. Bogdan Brecej

V Belgiji hočejo splošne volitve

BRUXELLES, 17

Izvršni Komitet Komunistične Partije Belgije je sprejel resolucijo, v kateri se zahteva, da se izvolijo splošne volitve najkasneje v jeseni. V resoluciji se pravi, da sedanji parlament ni več izraz volje naroda. Dalje se pravi: «Z velikim zadovoljstvom smo opazili enotnost, ki je vladala med demokrati ob priliki prvega maja in med borbo proti manevrom reakcionarjev v korist Leopolda III. Zaradi tega priporočamo, da se naj vrši protifašistična in demokratična konferenca, na kateri bi naj bile sestavljene skupne liste za volitve.

Dr. Ley ujet

Ameriška VII. armada je včeraj ujela dr. Roberta Leya, voditelja nemške delavske fronte pod Hitlerjem, 45 milj južno od Berchtesgadena.

Vojno poročilo generalštaba Jugoslovanske armade

BEograd, 17

Prenehal je organiziran odpor sovražnika pred našimi četami. Završuje se razoroževanje in uničevanje manjših razkropljenih sovranih skupin.

Izgube ameriške mornarice na Okinavi

WASHINGTON, 17

Mornariški minister Forrestal je včeraj poročal na konferenci tiska, da so bile ameriške izgube na japonskem oporišču na Okinavi: vrženih iz stroja do 14. maja 4720 mož, od katerih 899 padlih, 2746 ranjenih in 1075 pogrešanih.

Obtožnica proti romunskim zločincem

BUKARESTA, 17.

Romunsko časopisje objavlja obtožbo o slučaju 33 vojnih zločincev, proti katerim se je začel v Bukarestu 14. maja proces. Prvi del obtožnice opisuje zločine obtoženih generalov Macica in Trestoreanu-a v Odesi. Leta 1941. Po eksploziji v posloju romunskega poveljstva je general Tresti-Oreanu, ki je bil določen za poveljnika Odesa namesto generala Grugorianu-a, ki je bil ubit pri eksploziji, brzojavil v Bukarešto, da je podvel ukrepe za organizacijo množičnih pobojev v Odesi. Nato je prišel iz Tiraspolja v Odeso general Macica. Trupla obojenih in ustrelenih vojakov so bila izpostavljena po cestah in trgih Odesa. Samo v enem juliju je bilo pobitih skupaj okrog 5600 oseb. Ujetnike, med njimi ženske, starce in otroke, je spremljal bataljon, ki je bil opremljen s strojnimi puškami v odesko predmestje Dalnik, kjer so stale 4 lope. Kdor se je po poti zgrudil od siabosti, je bil takoj ustreljen od orožnikov. Vsa osta od zaporov do barak je bila posejana s trupli otrok, žen in bolnih

Izjava o neodvisnosti Avstrije

LONDON, 17. maja

Avstrijski radio je danes ponudil oddajo sledečo izjavo o neodvisnosti Avstrije, ki vsebuje štiri točke:

1. Obnovljena je republikanska neodvisna Avstrija glaseom ustave iz leta 1930.

2. Avstrijskemu narodu vsiljeni Anschluss je razveljavljen.

3. Avstrijske antifašistične stranke so osnovale začasno vlado, ki bo v stanju izdati zakone in izvajati izvršno oblast.

4. Od dneva objave te izjave neodvisnosti se razveljavljajo vse avstrijske obveznosti napram Nemčiji in njenim voditeljem bodisi vojaškega, bodisi privatnega značaja. (Reuter)

Ljudi. V bližini barak so ujetnike zvezali z vrvmi enega z drugim, jih pometal v protitankovske jarko in jih potem na povelje podpolkovnika Bcllanua postrelili. V želji, da bi čimprej opravil s svojimi žrtvami, so banditi nstprali v štiri barake voč ket 5000 oseb. V stene barak so nato dali luknje skozi katero so orožniki postreljali ljudi, ki so se nahajali v notranjosti. Da bi prikrlil sledove zločinov, so krvniki polili barake s ptrolom in jih zažgali. Proti nebu so se dvigali strahotni plameni. Na strehah so se videli živeče ljudske balke, ovite s plameni. Oni, ki so zaman poskušali rešiti se, so bili ustreleni od oročnikov. Oficirji so metali skozi okna granate. Obtožnica povdarja, da je pri organizaciji množičnih pobojev neposredno sodeloval polkovnik Niculescu, ki je kasneje zbežal v Nemčijo. Kapetan Radulesescu i krpelan Evgen Balacanu sta tudi aktivno sodelovala pri streljanju odeskega prebivalstva. Dalje opisuje obtožnica grozodejstva, ki so jih izvrševali romunski okupatorji v Crnovicah. 13. avgusta 1941. je bil imenovan za guvernerja Bukovine lojalni podložnik Antonescu-a general Calotescu. Uprava «Guvernemaia» je bila poverjena pustolovcem najnižje vrste, ki so hoteli pleniti. Gospodarsko življenje Bukovine je bilo v svojem bistvu minirano. Tvegana industrijska podjetja so prekinila delo: polja niso bila odbešana. Calotescu je priznal, da je organiziral množični koncentracijski taborišča za Jude, kjer so pobili več desetisoč ljudi. Na povelje Antonescu je Halj postavil v Hyphen velika koncentracijska taborišča, ki naj bi v soglasju z načrtom r. h. v. u. ustanoviteljev postala «grob antifašistov». Obtoženi podpolkovnik Z. tescu je prejel krivost zaradi katerih so ujetniki umirali v množicah. Ljudje so morali opravičiti dela, ki presegajo človeške moči. Pozimi so delavci delali bosi. Izpranili ljudje, ki niso mogli delati so bili privezani na drevesa, kjer so v tem položaju ostali 20-30 ur. Za umore ujetnikov so razdeljevali orožnikom in policistom nagrade. Obtoženci Guradescu, Isespescu in drugi, ki so bili poveljniki koncentracijskih taborišč, so se izkazali kot posebni krvočelenci. Tako je Isopescu oplenil ujetnike predno jih je pobil. V taborišču Bogdanovski je bilo konfiniranih več kot 48.000 ljudi. 21. decembra 1941. leta je Socovnus izdal povelje, naj se začne pobijanje ujetnikov. Bolniki in invalidi so bili namesterni v več barakah, ki so jih polili s petrolejem in zažgali. Zgorelo je okrog 5000 živih ljudi. (Tass)

Zasledovanje vojnih zločincev in kaznovanje kolaboracionistov

LONDON, 16.

Potrjuje se pri poveljstvu 21. skupine obojeznih sil da se Himmler še vedno nahaja na področju Flensburga. Popolnoma neretično pa so vesti, da so ga izročili Britancem. Medtem še nadalje iščejo Otona Skorzeny-a, načelnika spionážne službe in nemške saboteže. Skorzeny je bil tisti, ki je 1943. leta rešil Mussolinija. Ker se je zvedelo, da se nahaja Skorzeny na češko-nemskem obmejnem ozemlju, so ameriške čete preiskale to področje, našle njegovo skrivališče in odkrile dnevnik, v katerem je popisal zgodbo o rešitvi duceja. Kljub vsemu se Skorzeny še vedno izmikata aretaciji. Domnevajo, da poskuša organizirati bando prostostrelcev in voikov-branilcev.

Delavci berlinske podzemeljske železnice popravljajo proge

BERLIN, 17

Po odredbi sovjetskega poveljstva so delavci berlinske podzemeljske železnice popravili pet kilometrov proge. Se pred kratkim so se tam vršili krvavi boji. Skodo od bombnih napadov kakor tudi vse železniške naprave je popravilo in spravilo v red v osmih dneh 700 Nemcev, ki so delali na tem odseku podzemeljske železnice. Včeraj je bil promet na tej progi zopet odprt. Nadaljuje se s popravilom drugih odsekov podzemeljske železnice. (Tass)

Bombe nad Japonsko

WASHINGTON, 16.

Danes je preko 500 supertrdnjav zmetalo okoli 1 milijon bombaških zažigalnih bomb na tretje največje japonsko mesto Nagao. To je bil že drugi napad na to mesto. Napad je bil izvršen iz majhne višine na mesto, ki je še gorelo od prejšnjega velikanskega napada v nedeljo. Na področju, ki je bilo napadeno, je več japonskih letalskih tovarn.

Iz Okraja Sežane

Ziviljenje v centru kakor v Okraju, je že v normalnem teku. Prebivalstvo neutrujeno nabira živila za Trst. V kratkem času se računa na redno dobavo sadja v mesto. Tudi v pogledu mleka so naše kraške vasi takoj razumele potrebo dovažanja istega v Trst. Organizirana so že zborna mesta, odkoder se mleko izvažava v Trst.

V centru santonem, kakor po okraju, so bile skoraj povsod izvedene volitve in s tem postavljena naša prava demokratična oblast. Izvedene so bile tudi volitve v Okrajni NOO in začasno postavljen Okrajni Izvršni Odbor za Sežano, ki sestoji iz sledečih tovaršev:

- Predsednik: Pirc Ivan, kmet iz Koprive,
- Podpredsednik in ref. za notranje zadeve Tomšič Dorica, trgovka iz Mirna pri Gorici,
- Tajnik in referent za izgradnjo Narodne oblasti Higin Jožef, Mercina-Džino, trgovski pomočnik iz Koprive,
- Referent za prehrano: Svagelj Dragomir, trgovec iz Kobdila,
- Referent za finance: Ziobec Anton, kmet iz Ponikve,
- Referent za Obnovo: Škabar Ivan, kovač iz Lokve,
- Referent za promet: Pegan Stanko, kmet iz Avbera,

- Referent za kulturno in prosvetno delo ter personalni odsek: Pipan Anton, učitelj iz Tomaja,
- Referent za Obrt in industrijo: Pupis Milana, mlatičnik iz Kazelj,
- Referent za sodstvo, Dr. Abram Anton iz Kobjeglave,
- Referent za Socialno Skrbstvo: Škrinjcar Pavla, delavka iz Prošek,
- Referent za Zdravstvo: Čebulic Slava, šivilja iz Ilirske Bistricе,
- Referent za Ugotavljanje Zločinov: Čevnja Pepca, zasebnica iz Sežane,
- Referent za upraviteljske in druge imovine: Ziobec Marijan, bogoslovec iz Ponikve.

Kmetje sežanskega okraja so se zbrali na obči zbor, da skupno odpravijo pomanjkljivosti in težkoče gospodarske vprašanja, ki so nastale po osvoboditvi.

Naša demokratična in federalna Jugoslavija je na demokratični način predložila in nakazala ljudstvu tri smeri gospodarskih sektorjev, po katerih bo ljudstvo lahko najhitreje in najuspešneje rešilo vsa pereča vprašanja in s tem dignila in obnovila gospodarstvo Jugoslavije sploh in sicer privatni, združni in državni.

Ljudstvo sežanskega okraja je na svojem zboru sklenilo, da organizirajo in spravijo v hiter obrat zadruge, ki bo delala v korist ne le njim samim, temveč tudi ljudstvu Trsta, ki je pod nemškim fašističnim terorjem ogromno pretrpelo. Vsi so se strinjali v tem, da postavijo v združni odbor ljudi, ki so pošteni in zanesljivi, ki bodo vodili najuspešnejšo borbo proti vsem vrstam špekulantov in kožedercev, ki hočejo škodovati združni in obnem naši novi državi.

Člani gospodarskega odseka tržaškega okrožja so sežanskemu ljudstvu nakazali smernice in jih poučili o najboljšem obratovanju zadruge, njene uprave in užitinska pravila. Kmetovalci so dajali v zadruge blago, za katero bo prejel zaslužen plačilo, združni odbor pa bo gledal in kontroliral prodajo, da ne bo Trst zopet izkoriščen po brezvestnih špekulantih.

Zadruge, ki so bile osnovane v Tomaju, Storjah in Poverju bodo mlekarke, kakor tudi sadjarskega značaja. Novoosnovane zadruge so sprejele važne sklepe o razpisiljanju in prodajanju mleka in mlečnih proizvodov, ki se jih bo izvažalo v mesto Trst. Združni odbor bo stremel na tem, da bo mleko sveže, mlečni izdelki pa vsestransko dobri, češnje in sočivje pa dobro.

Ljudstvo, čeprav je samo zelo prizadeto po okupatorjih, saj je mnogo njihovih domov požganih in oropanih, je storilo velikodušno akcijo. Od lastnih ust si je odrgalo lahko rečemo najpotrebnejše in dalo mestu Trst. Ljudstvu sežanskega okraja pripade vse priznanje, saj je znano, da je njihovo polje po večini nerodovito in pasivno, ker se je odločilo za zadruge s katerimi bodo pomagali svojim bratom v mestu.

Člani odseka za obrt in industrijo za sežanski okraj, kakor tudi delavstvo je takoj po osvoboditvi organiziralo delovne skupine, ki popravljajo vodovode, električno napeljavne itd. Prva skupina ima 8 delavcev, ki popravljajo daljnovode in spravila v obrat telefonske centralo Sežana-Trst, Sežana-Postojna,

Sežana-Stanjel, Sežana-Divača, čeprav so bile po Nemcih popolnoma uničene. Druga skupina ima 3 delavce, ki so se stavili na razpolago naši vojski in civilni oblasti za popravilo avtomobilov in kamionov. Tretja skupina šteje 26 telefonistov in telegrafistov, ki so se tudi pri delu pokazali zelo marljivo. Med drugimi deli je popravljen tudi kraški podnaški vodovod, ki je bil na več mestih poškodovan.

V St. Petru

V St. Petru je bila kmalu po osvoboditvi postavljena v obrat velika žaga podjetja Siela. Žaga v Knežaku je v popravilu in prične v najkrajšem času obratovati. Veled bombardiranja je bila žaga Siela v Postojni deloma porušena, deloma požgana. Na pobudo nar. oblasti se je pričelo takoj z izkopavanjem in popraviljem. Predvideva se, da bo približno v enem mesecu žaga pričela z obratovanjem.

Naš mornariški odred „Koper“

Z vedno večjim razmahom naše vojske, se je čutila potreba, da se ustanovi tudi mornariška Slovenija, ki ima sedaj svoje morje, mora imeti tudi svojo mornarico, ki bo to naše morje čuvala in branila. Zato je bil 20. septembra 1944 poslan od Glavnega štaba Slovenije na Primorsko tov. major Tomšič, da na slovenskem delu Jadrana organizira, mornariške grupe. Te pa naj bi ostale vključene v IX. korpus NOV, ki je operiral na tem sektorju.

Tedaj se je začela organizirati tudi mornariška grupa v Slov. Istri. 14. oktobra sta prispela v Istro prva dva mornarja, tov. kapetan Dermota Franc sedanji komandant in njegov namestnik tov. Logar Edo. Prišla sta sama in se takoj z uslo odločeno in poštovnovalno vrgla na delo. Iz edinic, ki so bile stjo, ki je svojstvena le partizanov, na tem sektorju, sta poklicala mornarje in po enem tednu je nastala prva skupina slovenskih Titovih mornarjev, ki je štela 9 tovarišev. 23. novembra lansko leto pa se je ta skupina spremenila v samostojno mornariško edinic, to je mornariški odred „Koper“.

Težko je bilo takrat življenje v Istri teh naših prvih mornarjev. Nemci in fašisti so iz strahu pred invazijo te kraje popolnoma zasedli. Vsaka večja vas je bila postojanka, vse je bilo pod njihovo kontrolo. Hoteli so partizane popolnoma pregnati iz tega sektorja, zato so bile hajke na dnevnem redu. Posebno obala je bila popolnoma zasedena in kontrolirana. Vendar vse to ni oplašilo naših mornarjev. Oni so vedeli da morajo ostati blizu morja zato so se obdržali kljub vsemu terorju. Tov. kapetan Dermota in tov. Logar sta spretno vodila svoje ljudi. Ko so bile v notranjosti hajke so se prečeli čisto k obali in tik postojank nadaljevali z delom. Kljub vsem hajkam ni so v teh najtežjih časih izgubili niti enega tovariša. Delati in zadrževali so se morali večinoma po bunkerjih. In večkrat se je zgodilo, da so Nemci in fašisti hodili po njih ne da bi jih opazili.

6. decembra 1944 leta pa je dobil odred svojega prvega komisarja. Prišel je tov. Siška Franc-Orto, ki je kot politkomisar veliko doprinesel in neumorno delal za vojaški in politični dvig mornariškega odreda v Istri.

Billi so skoraj ves čas odrčani od drugih edinic in šele v začetku aprila se je začel položaj izboljševati. Nemci so takrat začeli izpraznjevati Istro. In vsak dan je vedno več prostovoljcev prihajalo k odredu. Za novo došle mornarje je bilo treba preskrbeti orožje in opremo. Posebno orožje je postalo najnovejšo. Dobiti se ni dalo nikjer, zato so si ga morali priboriti sami. Okoli 20. aprila so uprizorili drzen napad na Isolo. Z dvema samokresoma in nekaj puškami je 20 tovarišev vdrl v mesto. Iznenadili so sovražno posadko, jo razorožili in zapolnili mitraljez, brzostrelko in čez sto pušk. To je bil za njih sijajen uspeh. Sedaj so lahko razširili odred in ga oborožili. In 25. aprila letos so ustanovili prvi bataljon.

Približevali so se dnevi razpada. Načrtno in hitro so se pripravljali za sosedbo obale in prevzem pomorske oblasti. Težke so bile te naloge, vendar jih je naš mornariški odred pod vodstvom komandan-

Kmetje iz Planinskih gozdov

Kmetje iz Planinskih gozdov so pokazali veliko razumevanje, ko so pričeli prostovoljno voziti drva v Postojno, ki so namenjena za Trst. Enako se bodo vozila drva za Trst tudi iz Mašuna.

Bistriški rudarji

Bistriški rudarji pretžno italijanske narodnosti, so samoiniciativno pričeli z obnavljanjem rudnika. Vršijo se dela izžepavanja vode in priprave za obnovo predvojnega proizvodnje. Tudi obekarna Elkovica pri Ilirski Bistrici se obnavlja in je že začela s pripravljanim delom za izdelovanje zidarskega materiala, ki bo služil za obnovo porušene domovine.

Vse lesne industrije tržaškega okrožja, ki imajo po večini veliko kapaciteto so pričele z obnovitvenim delom. Po večini izdelujejo za boje, ladijske pode itd. Tomšičeva tvrtka je pričela z delom in izdeluje fornirje in vezene plošče ter konstrukcije za popravilo mostov in cest, ki so porušeni po Nemcih.

ta kapetana Dermotta in politikomisarja Črta, častno rešil.

V noči na prvi maj so zasedli pristanišče Isola in Koper, čez dan pa mesta Piran in Portorose. Tako da so 2. maja, razen Punte Grosse, držali vse obalo slovenske Istre v svojih rokah.

V dnevih borb za osvobodjenje Istre so se naši mornarji odlično izkazali. Vodili so borbe z umikajočimi se Nemci in lovili fašiste. Poglejmo samo številke: v borbah okoli prvega maja so ubili 11 in ujeli čez 250 nemcev in fašistov. Zapolnili so 1 MAS, 1 motorno torpiljarko od 60 ton, 1 oboroženo motorno penišo, 3 napadalne nemške, hitre čolne, in 200 tonske ladje „Aeluga“ s 4 topovi in ogromno raznega orožja in municije.

Razen v Isoli; kjer so Nemci pred umikom vrgli v zrak pomol, so vsa druga pristanišča in pristaniške naprave dobili nepoškodovane v svoje roke. Po kapitanerjih v naših istriških pristaniščih, kjer so se še pred nedavnim šopirili Nemci in fašisti, so sedaj čete našega slovenskega mornariškega odreda Koper, so naši Titovi mornarji. Na ladjah in barkah pa se vijejo naše slovenske in jugoslovanske zastave z petokrako zvezdo.

Letos na dan prvega maja je prvokrat z zgodovini plula ladja naše slovenske mornarice s slovensko zastavo, ki jo je podarila mornariškemu odredu Loparska mladina, iz Isole v Koper. Bil je to velik, lep zgodovinski dan za naše mornarje. Med petjem in vriskanjem je plula ladja naprej, plula po našem morju, plula svobodno pod našo zastavo. In vse prejšnje hajke in trpljenje se je ob tem veličastnem trenutku naših mornarjev pozabilo. Kajti svoboda, priložitev Istre in našega morja k Titovi Jugoslaviji je postalo dejstvo.

Goriška mladina je zaživela...

Povsem drugače je lice goriške mladine. Spominjam se je še iz dni ko je fašistični sovraznik stegoval svojo umazano roko tudi nad njo, ko jo je zasledoval pri vsakem koraku. Utrujena, brez vsakega življenja v sebi je stopala tedaj mladina po ulicah Gorice le kje v kakšnem kotu si imel priliko videti dve, tri mladinke ki so nekaj pritajeno šepetale in pri tem so se jim iskrale oči. Če si bil enaš je mogel takoj vedeti, da zopet kujejo kako naporno, listkavno ali morda še večjo acijo.

Danes je popolnoma drugače. Svobodno, z dvignjeno glavo stopajo po glavnih ulicah. Tih, pritajeno šepetanje se je spremenilo v glasno razigranost in življenja polno govoric. Kleti in bunkerji, ki so služili za sestanke so zamenjali visoke in svetle dvorane. Mladina ima že vse te dni praznik. Živahno razpoloženje se z dneva v dan stopnjuje, v nedeljo popoldan pa je razpoloženje doseglo svoj višek. Mladina iz Gorice je imela prvič svobodno zborovanje na katerem si je prvič svobodno izvolila svoje vodstvo.

Hotela bi da bi vsi videli v nedeljo začele obrabne čase mladine, hotela bi, da vsi slišali njih donečo pesem, njih vzdiklje in aplavze pri volitvah in njih največjo pozornost pri referatih, ki so prikazovali razvoj mladinskega gibanja, vse napore in žrtve, ki jih je doprinesla mladina v narodno osvobodilnem boju in ki so prikazali delo katere so danes pred vsi našo mladino.

Zelena bi, da bi videli vsi tisti, ki so se pred mesecem dni zastrupljali našo mladino s fašističnimi in belogardističnimi knjigami, s kakimi kaplalom je mladina sprejela sklep, da bo nabrala knjige za svojo mladinsko knjižnico. Danes se ta sklep že izvaja, mladina donasa knjige in kmalu bo imela svojo z lastnimi močmi ustvarjeno knjižnico in čitalnico, katera ji bo nudila vso možnost kulturnega in prosvetnega dviga, katera bo pripomogla, da se bodo čimprej zabrisali sledovi fašistično belogardističnega strupa.

Albanski interniranci o podlih poizkusih njihove reakcije

IRANA, 17. maja.

V razgovoru s predstavniški tiska so interniranci, ki so jih Nemci odpeljali v taborišče v bližini Soluna in ki so se mogli vrniti, pripovedovali o barbarstvu nemških nacistov, o plemenitem sprejemu pri grškem narodu in o podlih intrigah grških reakcionarnih trup.

Eden izmed internirancev je pripovedoval vse, kar je s svojimi tovariši preživel od dneva arrelacije pa do nemškega umika.

Nato je dejal:

«Britanska komanda je izvedela za nas in nas prepeljala v vojaško kraljevskega britanskega letalstva od tam pa v Piroko. Nekoga dne so nas obiskali Pandelemo Koloko in še nekateri s listami v rokah. Rekli so nam, da se zanimajo za nas kot rodojubi in da nas žele poslati v Albanijo preko Krfa, kjer se bomo našli z drugimi Albanci, ki sodelujejo z Zervasom in s katerimi bomo skupne odšli v Albanijo. Odgovoril sem jim: Hvala vam, če ste prišli k nam kot rodojubi, toda ni potrebno, da bi nam vi kazali pot. Po mojem odgovoru so odšli.

Dne 24. decembra 1944, so nas zavezniški prepeljali v Avgusto na Siciliji, od tam pa v Taranto in v taborišče Carbonaro pri Bariju. Tuga bili tudi še »Bali Kombatar«; med njimi Mikar Frašeri, Koto Musa in drugi, kakor tudi veliko število drugih Zervasovcev. Tujak nas je poklical grški konzul, ki nas je imel za Grke, ker smo pravoslavne vere, in nam dejal: »Severni Epir, bo izročeni G. kom, vi pa boste dobili visoka mesta v Himari. Odgovoril smo jim, da smo Albanci in da bomo kot Albanci umrli.

V taborišču so bili tudi vodje »Bali Kombatar«, ki so se slabo izražali o naši demokratični vladi in o narodu, ki je z njo.

Radi tega so nas zavezniški ločili o 1 rjih in nas prepeljali v mesto Santa Maria dell'Ouletta, kjer smo ostali, dokler nas naša vojna misija ni spravila iz taborišča in nas vkrcala za Albanijo.»

Ameriški tisk oboja stališče nekaterih ameriških oficirjev napram nemškim

Ves ameriški tisk najestveje oboja stališče nekaterih ameriških oficirjev vsled njihovega prijateljskega obnašanja napram ujetim nemškim oficirjem. Ravno tako se živahno komentirajo in najestveje obojajo poskusi Goeringa in drugih nacističnih voditeljev, da bi se z raznimi mahinacijami odtegnili zasluženim kazni, čeprav je več kot jasno, da so to vsaj vojni zločinci. Tako piše baltimorski list »Sun«, da ne predstavlja kaznovanje zločincev, kakor sta Goering in Schacht, nobene težkoče. Njune trditve so vnaprej pripravljene poskusi, da zvalita odgovornost od sebe. Casopis piše med drugim: Govoriti o Goeringu kot o smešnem zločincu, a ne kot o krvoločnem zločincu, pomeni žalitev njegovih žrtve.

Radjaki komentator Stim mišli, da ameriški generali greše, ko postopajo z zastopniki nemškega vrhovnega poveljstva kot z ujetimi častniki, ne pa kot z običajnimi lopovi in ubijalci.

Georges Cunny je v listu »Nationalite« napisal članek, v katerem kritizira sedanjo politično situacijo v Franciji. Naslov članka je »Francoski reaktorji dvigajo glavo« in v njem se pravi med drugim: »Ljudje iz trustov in petokolonaš, ki želijo oslabiti odnose med zavezniški in odnose med zavezniški in Francijo, širijo razne lažnjive vesti o nesporazumih v zavezniškem taboru. Med drugim so zadržili svobodo izražanja v volilni borbi. Pri prvih transportih ujetnikov in internirancev pride i komunist na 25 drugih, kar je tako posledica njihovega dela, čeprav je znano, da predstavljajo ravno tri četrtine ujetnikov in izgnancev.«

Goering in Doenitz navadna ujetnika

LONDON, 17.

Danes je na konferenci zavezniškega vrhovnega poveljstva objavil general Ciel, pomočnik generala Eisenhowerja, da bosta Goering in Doenitz zadržana kot navadna vojna ujetnika v ujetniškem taborišču, kjer se bo z njima postopalo kot z drugimi vojnimi ujetniki in ne bosta dobila nobene druge hrane kot ujetniki.

Nov sovjetski film „Dunaj“

MOSKVA, 17.

Novi dokumentarčni film »Dunaj«, ki ga je pripravilo 11 kinopreterjev od katerih eden, Stojanovski, je padel v boju, kaže osvoboditev avstrijske prestolice Dunaja od sovjetskih sil in kaže mirno življenje v tem mestu. Film se pričinja z boji blizu Blatnega jezera, kjer je bilo určenih 11 oklopnih sovražnih divizij. Potem, ko so vrgle hitlerjeve razaj proti zahodu, so čete maršala Tolbuhina prekoračile avstrijsko mejo. Mnogo prizorov iz filma kaže pulične boje na Dunaju, potem ko so sovjetski oddelki obkolili bloke, ki so jih zasedli Nemci in so se obrnili na prebivalstvo avstrijske prestolice s pozivom. Napovedovalec čita to poslanico, ki pravi, da sovjetska vlada priznava neodvisnost Avstrije in želi videti to deželo svobodno in močno. Gledalci vidijo prebivalce Dunaja, ki so; ko je bila bitka na visku, prišli na ceste, da bi pomagali ranjenim sovjetskim vojakom. Napad na Belvederski grad je eden izmed najbolj zanimivih prizorov v tem filmu. To veličastno posipje so Nemci izpremenili v močno središče odpora. Gledalci vidijo, kako sovjetska infanterija preganja hitlerjeve. Na Dunaju so ptihnili poslednji strel in ulice so spet polne ljudi. Osvobodjeni Dunajci trgajo skupno s sovjetskimi vojaški znamenja svastike z vladnih palat in sežigajo fašistične papire. Potem kaže film povratek mirnega življenja na Dunaju. Na ulicah, kjer je še večerj tekla fronta, čistijo in odstranjujejo množice Dunajčanov ruševine. Množice prebivalstva obkrožijo pojske kuhinje v mestnih okrajih. V času hitlerjevske vlade je mestno prebivalstvo trpelo lakoto, sedaj pa dobiva zopet redne obroke. Dnevoredi v slavnem Schoenbrunnskem parku so zopet polni ljudi. Avstrijske narodne zastave viharajo na zgradbi avstrijskega parlamenta. Kino-operaterji so posneli tradicionalno svečanost slavnostnega vstopa avstrijske vlade v parlament. Medtem ko prvi vladni odbor zaseda v parlamentu, se veselo proslava po durajskih ulicah nadaljuje. Godba na phlara Rdeče Armade igra Strausova vauke in stotine starih in mladih Dunajčanov piešjejo na trgu. Film se zaključuje s prizori parade sovjetskih čet ob priliki prvega zasedanja avstrijskega parlamenta. Čete korakajo v slavnostnem koraku po ulicah osvobojenega mesta in dunajsko prebivalstvo jih navdušeno pozdravlja.

Skrb za otroke v Sovjetski zvezi

MOSKVA, 17.

Moskovske strokovne organizacije se pripravljajo na otvoritev poletnih taborov za deca. Letos poleti bo prejelo 1.600.000 otrok Oskrho in počitek na taborjenju. Od teh bodo poselili na taborne sanitorijske vrste 250.000 otrok delavcev in namešencev, predvsem otrok Rdeče armeecev in pohabljenec iz domovinske vojne, kjer bodo prebilih 40 dni. Taborišča splošnega tipa bodo nudila tri tedne počitka. Letos bodo prvi ustanovljena taborišča na Litvanskem, Letonskem in Estonskem. V slikovitih krajih na morskimi obali so pripravljena letovišča v najlepših letnih dvorih teh republik. V Ukrajini bo našo počitek to poletje dvakrat toliko otrok kot preteklo leto. Veliko število prostorov je namenjenih za otroke delavcev premožne industrije in industrije nafte in delavcev iz tovarov za gradnjo železnih in jeklenih strojev. Prve skupine otrok bodo odpotovale na taborjenje v začetku junija. (Tass)

Za kulturno sodelovanje med SZ in Avstrijo

(Tass) Dunajski časopis »Neues Oesterreich« prinaša pisma znanih javnih delavcev in predstavnikov znanosti in kulture nove demokratične Avstrije, ki so pričeli s pripravami za ustanovitev društva za kulturno in gospodarsko sodelovanje s SZ. Samo nacistična propaganda je ustvarjala med Avstrijo napacno mnenje o avtorjih SZ. Te visoke kulturne vrednosti, ki so jih Rusi ustvarili v vseh panogah umetnosti — gledališča, glasba, slikarstva in literature — so tukaj prav tako malo znane kot visoki razvoj ruske vede, ki je po zaslugi številnih specialistov vedno žela uspeha. Nova Avstrija je polna hvalnosti od svojih osvoboditeljev in prežeta z željo, da se razvijejo prijateljski odnosi z Rusijo. Velika važnost se polaga na zepetno okrepitev duhovnih vezi med obema deželama. Potrebno je, ugotavlja pisma, prirediti potovanja v Rusijo, da spoznamo kulturno in duhovno življenje dežele. Potrebno je tudi, da SZ spozna kulturno življenje Avstrije. Treba je sprejeti različne mere za zblizanje med Avstrijo in Rusijo. To je cilj, za katerim stremimo. Nova družba, ki jo je potreba ustanoviti, mora postati posredovalka v tej stvari. Med osebami, ki so podpisale pisma, je predstavnik Dunajskega vseučilišča Ludwig Ernest Fischer; rektor višje tehnične šole prof. Albert Duschek, in pomočnik dunajskega župana.

Voditelji brazilske komunistične stranke na svobodi

BEOGRAD

V letih pred to vojno je vsa svobodoljubna javnost zahtevala naj brazilska vlada izpusti voditelja Brazilske komunistične stranke, Carlosa Preste. Zaprli so ga v času, ko je reakcija pričela obvladovati svet, ista reakcija, ki je pripravila svet do te krvave vojne.

Zdaj so se časi spremenili. Reakcija je premagana. Fašizmu, ki je podpiral reakcijo po vsem svetu, je zlojnena hrbenica. Svobodoljubna javnost je z veseljem sprejela vest iz Rio de Janeira, da je bil danes izpuščen na svobodo Carlos Preste. To vest je sporočila agencija AFP. V izjavi, ki jo je brazilski komunistični voditelj dal predstavnikom te agencije je rečeno, da je neobhodno potrebno, da se v Braziliji na novo ustvarijo demokratske institucije. Carlos Preste je izjavil, da njegova stranka ne želi neposrednih volitev, temveč zahteva svobodno organizacijo političnih strank kakor tudi svobodo diskusije o strankarskih programih.

Kar se tieše Komunistične Partije Brazilije, ki je doslej delovala ilegalno, je Carlos Preste podrtal, da Komunistična stranka njegove dežele nudi roko vsem rodoljubom, vsem onim, ki žele, da se skupno najde rešitev za narodno obnovo.

Odprt je železniški promet med Moskvo in Varšavo

MOSKVA, 17

Med Moskvo in Varšavo je bil danes odprt direktni potniški in železniški promet. Včeraj zjutraj je prvi direktni vlak zapustil Moskvo v smeri Lvov. Šef centralne uprave za vojaško obnovo pod vodstvom narodnega komisarijata za železnice, general-lajtnant Kabanova je govoril o heroičnih naporih sovjetskih železničarjev na progah Moskva-Varšava in Moskva-Lvov. Železniška proga, ki veže prestolice SS SR in Poljske, je rekel, je 1483 km dolga. Železničarji so popravili vse od Nemcev razrušene proge in železniške predore, med njimi: Smolensk, Orka, Minsk, Baranoviči, Brest, Lukov in Varšava. Še tekom borb na sovjetskem in poljskem ozemlju so železničarji polagali tračnice za vlake, ki so dovažali orožje in municijo za Rdečo Armado in to s poprečno isto brzino kakor so sovjetske čete napredovale. Železniški delavci so pri popravilu proge čisto delali samo dva do tri kilometra od bojne črte pod ognjem sovražne artiljerije, močnjak in celo pušk in strojnje. Mnogokrat so morali zgrabiti za orožje da bi odgnali nemške oddelke, ki so se pojavljali za hrbotom Rdečo

Armade. Šeststo metrov mostu preko Visle v Varšavi, ki je imel veliko vlogo v bitki za Berlin je bilo zgrajenih v enajstih dneh. V času spomladanske poplave so branili železničarji ta most pred zaletitvijo z brezprimerno žilavostjo in so se posluževali artiljerije in močnjak v borbi proti ledenim blokom. Več velikih in srednjih mostov v skupni dolžini od skoro 403 metrov je bilo popravljeno na progi Moskva-Lvov. Direktna železniška zveza med prestolicami SSSR in Poljsko je bila obnovljena prvič po 28 letih. Ta železnica bo imela zelo važno vlogo pri ojačanju prijateljskih zvez med narodi obeh držav.

Skrb za otroke v Sovjetski zvezi

MOSKVA, 17.

Moskovske strokovne organizacije se pripravljajo na otvoritev poletnih taborov za deca. Letos poleti bo prejelo 1.600.000 otrok Oskrho in počitek na taborjenju. Od teh bodo poselili na taborne sanitorijske vrste 250.000 otrok delavcev in namešencev, predvsem otrok Rdeče armeecev in pohabljenec iz domovinske vojne, kjer bodo prebilih 40 dni. Taborišča splošnega tipa bodo nudila tri tedne počitka. Letos bodo prvi ustanovljena taborišča na Litvanskem, Letonskem in Estonskem. V slikovitih krajih na morskimi obali so pripravljena letovišča v najlepših letnih dvorih teh republik. V Ukrajini bo našo počitek to poletje dvakrat toliko otrok kot preteklo leto. Veliko število prostorov je namenjenih za otroke delavcev premožne industrije in industrije nafte in delavcev iz tovarov za gradnjo železnih in jeklenih strojev. Prve skupine otrok bodo odpotovale na taborjenje v začetku junija. (Tass)

Za kulturno sodelovanje med SZ in Avstrijo

(Tass) Dunajski časopis »Neues Oesterreich« prinaša pisma znanih javnih delavcev in predstavnikov znanosti in kulture nove demokratične Avstrije, ki so pričeli s pripravami za ustanovitev društva za kulturno in gospodarsko sodelovanje s SZ. Samo nacistična propaganda je ustvarjala med Avstrijo napacno mnenje o avtorjih SZ. Te visoke kulturne vrednosti, ki so jih Rusi ustvarili v vseh panogah umetnosti — gledališča, glasba, slikarstva in literature — so tukaj prav tako malo znane kot visoki razvoj ruske vede, ki je po zaslugi številnih specialistov vedno žela uspeha. Nova Avstrija je polna hvalnosti od svojih osvoboditeljev in prežeta z željo, da se razvijejo prijateljski odnosi z Rusijo. Velika važnost se polaga na zepetno okrepitev duhovnih vezi med obema deželama. Potrebno je, ugotavlja pisma, prirediti potovanja v Rusijo, da spoznamo kulturno in duhovno življenje dežele. Potrebno je tudi, da SZ spozna kulturno življenje Avstrije. Treba je sprejeti različne mere za zblizanje med Avstrijo in Rusijo. To je cilj, za katerim stremimo. Nova družba, ki jo je potreba ustanoviti, mora postati posredovalka v tej stvari. Med osebami, ki so podpisale pisma, je predstavnik Dunajskega vseučilišča Ludwig Ernest Fischer; rektor višje tehnične šole prof. Albert Duschek, in pomočnik dunajskega župana.

De Gaulle hoče na sestanek „treh“

PARIS, 17. maja

Iz zanesljivega vira se je izvedelo da bo de Gaulle uradno zahteval udeležbo pri prihodnjem sestanku »velikih treh«. Če in kadar bo sklican. Diplomatskim potom se bo zahtevalo nadaljne informacije čim se bo uradno izvedelo da se bo sestanek vršil, v kolikor Francija ne bi prej dobila povabila nanj. De Gaulle še vedno boli da ni bil povabljen v Jalta in smatra da se s Francijo še vedno ne postopa na bazi popolne enakopravnosti z ostalimi silami v San Franciscu. (United Press)

Čehoslovaška vlada želi zavezniške diplomatske zasopnike

LONDON, 17

Predsednik čehoslovaške vlade Fierlinger je izjavil, da sedaj, ko je Praga osvobojena, želi čehoslovaška vlada pozvati vlade Velike Britanije, Zedinjenih Ameriških držav in Francije, da pošljejo svoje diplomatske zastopnike v čehoslovaško prestolnico. Dokler je bila vlada še v Košicah, je bilo nemogoče pozvati tuji diplomatični zbor. Predsednik je naglasil, da želi njegova vlada vspostaviti prijateljske zveze z vsemi narodi, posebno z Veliko Britanijo in, USA ter ostati zvesta zvezi s Sovjetsko Zvezo.

Polpress poroča

MOSKVA, 17.

Ker je prišla iz Sovjetske Zveze bombaževina in volna, so začele tovarne v Lodzu povečavati svojo proizvodnjo. V tovarnah v Lodzu je zaposlenih preko 72.000 oseb, medtem ko jih je bilo v februarju le 2.000.

Na „svetliniku zmage“

Dnevi mrzličnega pričakovanja dogodkov so za nami. Majsko sonce sije na trg z močjo, da te kar samo vleče v hladno senco, v prijateljski hlad. Omamna trudnost se lotva partizana - vojaka, ki naglih korakov hiti v družbi tovarišice proti svetliniku zmage. Štiri leta je preživel v gozdovih, vsako minuto pripravljen na napad, pripravljen, da prelje tudi kri za to lepo Primorsko. Zato se ga danes polasača neko dolgočasje, po zelenih kasarnah, po svežosti gozdnega zraka in po skrivnostnem gozdnem miru v jasni lunini noči. Ni mogel vzdržati med visokimi stenami palač, niso vzbudile v njem zanimanja realizirane in lestenci z vsem modernim ugodjem. Premagalo ga je občutje do narave, zato se je iz mestnega šuma in vrvenja nameril v okolico, da se nadiha svežega zraka pomladi in prostosti.

Avtomobil za avtomobilom, prvi mimo, na njih se prevažajo smeji in ponosni naši vojaki. Ze na zunanji bežni pogled ločis danes prejšnjega partizana - borca od Tržačana. Zagorel in zdrav je njegov obraz, odlične poteze, žive bistre oči, ki vse vidijo, označujejo fizično in moralno zdravje vojaka Jugoslovanske armade.

Z velikim zanimanjem opazujejo tržaška dekleta tovarišice, ki spremlja našega vojaka. Nič ni umetno narejenega na njej, bila je v bataljonu, brigadi in nazadnje pri propagandi. Šla je skozi vse napore in hajke, a vse to ji ni niti najmanj odvzelo ženstvenosti, temveč jo je še poglobilo. Preprosto, naravno je vedenje, naših deklet, ki se niso strašila stopiti ob stran borcev za obrambo domovine.

Na majhnem hribcu nad Barokovjimi stoji svetilnik. To je njegovo novo ime. Ko se naša potnica ustavi pred vhodom, se od nekje vzame mlad vojak in povpraša, če se želi povzpeti na vrh. Potem jima odpre vrata in že izgineta obiskovalca v temi hodnika, ki se v spirali dviguje proti vrhu. Po precej utrudljivi poti marmornatih stopnic se v višini 84 metrov odpre krasen razgled na Trst, morje in okolico.

Trst!... Tih so nasloni naš vojak na ograjo in njegovo oko se upre tja doli v bučno vrvenje mesta. Nazaj v leto 1943. polje njegove misli, ko njegovo oko opazi obširno poslopje zopora «Coronea», samostan jezuitov in vojaškega zopora v ulici «Tigor». Tisec tepinov je v Coroneu trpelo glad, mučenje in vzdihovalo po prostosti, sedem sto vojakov štiri narodnosti v vojaškem zoporu, ki so že takrat spoznali nesmiselnost borbe, dezertirali iz vojske, a po nesrečnem naključju prišli v roke fašističnim krvnikom. Mnogi izmed teh so v podzemeljski mučnici podlegli mučenju in počivajo na tržaškem pokopališču, mnogo jih je že od septembra 1943. dalje vse do danes padlo v borbi za svobodo.

Kje so danes krvniki Colotti, Mianni, Martini in drugi? Na tistih avtomobilih, s katerimi ste vi že 1942. leta vozili mučene in uklepane, se danes vozijo svobodni po svobodnem Trstu, naši borci, ki ste jih imenovali «Ribelle» in «bandite».

Da, bili smo uporniki, uporniki proti krivcem, ki smo jih tako dolgo občutili od okupatorja na svoji lastni zemlji. Ker smo sveto verjeli v našo zmago, smo zmagali.

Kot iz sanj prebujen se združne borce, ogromna leča v svetliniku meče na vse strani šope mavrične svetlobe. Tih in mirno je morje, širok, bakren trak se vleče preko njega od zahajajočega sonca. Kot majhna črna pika se giblje v tem traku čoln z jadrom. Ribič se vrača z lova. Tudi njemu žari obraz, znak, da je bil lov dober. Nekje ob obali pojejo italijanski partizani svoje pesmi in od nekod prihajajo glasovi: «Viva Tito, viva»

Trieste liberata». V lahki večerni sapici piapola naša jugoslovanska zastava s peterokrako rdečo zvezdo, ki so jo partizani takoj po končani traji, toda zmagoviti borbi izobesili v višini 80 metrov, in oznanja Tržačanom nove, lepše, srečnejše in svobodne dni.

Ogarev

Promet se ureja

Kljub temu da je v tej dolgi, strašni vojni bil najbolj prizadet promet, in kljub temu, da ni še dolgo, kar je fašistična vojska morala dvigniti roke, je že po prvih dnevih osvoboditve promet, tako železniški kakor cestni, začel prehajati v normalni tek. Otvorjen je že redni osebni in tovorni pro-

met na železniških progah Trst - Tržič, Trst - Sent Peter in Trst - Reka.

Prav tako je že redni osebni avtobusni promet med Trstom in Gorico, dočim bo promet na linijah Gorica - Ajdovščina - Postojna z odcepom iz Ajdovščine v Idrijo, Gorica - Sv. Lucija - Tolmin, in Kobarid, ter Gorica - Sv. Lucija - Cerklno otvoren v najkrajšem času, čim bodo na razpolago potrebna prevozna sredstva. Tudi tramvajski promet v Trstu je že normaliziran.

Ureja se vse potrebno, da se čimprej spravi v tek poštni promet. «Telva» (privatna telefonska družba) je prišla že 9. V. z rednim poslovanjem.

velikih sovražnih postojank in v postojankah samih.

Poleg tega mislijo in celo mnogo mislijo borci II. brigade NO na učenje. Poleg straz, poturij, večjih in manjših akcij so se gradili in izpopolnjevali svoje praktično znanje s teoretičnim. Zavedajo se, da vojak NO ne sme pozabiti na politično in kulturno izobrazbo, ampak mora z njima dopolnjevati svoje vojaške izkušnje. Tudi o tem delu nam nekaj lahko povedo enoletne številke. Borci so imeli 2332 teoretičnih in praktičnih vojaških ur, 1800 političnih ur in 939 kulturnih ur. Priredili so 45 mitingov, 503 kulturne večere, za naše časopise pa so napisali 755 dopisov.

Danes nosi 149 borcev priznanj - zrak za hrabrost in red hrabrosti za svoje enoletno delo, za svojo brezprimerno hrabrost, ki so jo pokazali v borbah s sovražnikom.

Eno leto vse to... pa še mnogo več. Vsak izmed 149 borcev II. brigade NO, ki nosijo znak in red za hrabrost, bi vedel povedati sto in sto «čisto navadnih zgodb», kot imenujejo svoja junštva partizani.

«Nič posebnega, malenkostna praska, deset smo jih samo ubili, dva sta ušla».

Pa vendar... Italijanski partizani iz Trsta in delavci iz tržaških jedjedelnih, vipavski, kraški in briški, benečanski in rezijanski borci, furlanski oostrelci, vsi, Slovenci in Italijani, so danes ponosni na zmage svoje II. brigade.

Prav imajo in tudi pravico.

Vesela je njihova obletnica — obletnica v veliki svobodi, za katero so jurili, obletnica v Trstu, Tržiču, Gorici in Vidmu, obletnica z junaki IV. Armade, dokončne osvoboditeljice Primorske.

Marko Mak

Kmetijstvo v novi Poljski

VARSAVA, 16.

(Polpress) Ob prisotnosti članov Narodnega sveta je minister Bertoldi podal poročilo o delu, ki ga je izvršilo njegovo ministarstvo. Od 4.242.949 hektarjev zemlje, ki je pripadala veleposestnikom so nakazali 38% bivšim poljskim delavcem, ki so bili prej odvisni od istih veleposestnikov 22,6% kmetov, ki so bili lastniki majhnih kmetij, 24% srednjim kmetom in 41% tečakom in partizanom. 184.000 hektarjev zemlje, ki je pripadala veleposestnikom so nakazali kmetijskim poskusnim zavodom; 50.000 so jih prihranili za državljane, ki se bodo vrnili v domovino in za one, ki so zbežali v pokrajstvo, ki so prenapolnjene s prebivalstvom.

Ministrstvo poljedeljstva je otvorilo v celoti 160 poljedelskih sol in 5 poljedelskih visokih sol. Prostori za 110 nadaljnjih poljedelskih sol in za 4 visoke šole so že pripravili.

Cene blaga na tržaškem trgu

Ljudstvo odloča vsak dan pri vseh problemih javnega življenja. Tudi tržaško prebivalstvo si je uredilo vprašanje cen. Po dogovoru gospodarskih komisij Pirana, Kopa, Isola in Muggie se v soglasju z zastopniki konzumentov je bilo sklenjeno, da se določijo cene živeca, ki prihaja iz tržaški tržak za proizvajalce, kot tudi za konzumente, pri čemer se jemlje v obzir poleg rezijških stroškov tudi pravični zaslužek proizvajalcev.

cene za proizvajalce	cene za konzumente
grah L. 19. kg. » 25. »	L. 28. kg. » 36. »
ribe, sardoni » 25. » » 36. »	» 36. » » 38. »
sardale » 27. » » 38. »	» 38. » » 50. »
scombri » 35. » » 50. »	» 50. » » 30. »
sipe » 18. » » 30. »	

Tako so kapitulirali

Človeštvo se je oddahnilo. Hitlerjeva Nemčija je padla na kolena. Vojna je končana. Zmaga! Kaj more biti lepše in cnostavnejše od teh besed. Zeleli smo ta dan. Sedaj je tu.

Berlin je zavil v dim. Sonce si je nad Tempelhofskim letališčem. Na letališču pristajajo predstavniki zavezniške ekspedicijske vojske, ki naj sprejmejo nemško kapitulacijo. Iz prvih letal izstopijo letalski maršali Tedder, ameriški general Spaatz in francoski general De Tassigny, iz drugih letal pa zastopniki hitlerjevskega poveljstva na čelu s feldmaršalom von Kaitlom.

Vijeje se zastave vseh zavezniških držav. Odmevajo himne. Po betonu bobne koraki sovjetskih vojakov. Vsi občutijo veličino trenutka. Vsakdo hoče prisostvovati temu aktu. Maršal Tedder govori na mikrofonu. Nato pristopi k delavcem in zakliče: «Za novo zmago, hura!». Močan hura odmeva po Berlinu. Nato odidejo v Karlshorst, kjer bo podpisana nemška kapitulacija. Karlshorst je prešel v zgodovino. Tu je grobnica hitlerjevske Nemčije, tu je konec vojne.

Tudi ta dvorana, te štiri zastave, sovjetska, ameriška, angleška in francoska - simboli vojnega sodelovanja in te mize, pokrite s sivozelenim blagom, vse to spada v zgodovino. V dvorani se nahajajo maršal Zukov, letalski maršal Tedder, ameriški general Spaatz, francoski general De Tassigny in novinarji. Začena je zgodovinska seja. Trajala je le malo časa. Le malo ljudi je bilo v dvorani. Le malo besedi je bilo zgovornih. Maršal Zukov in maršal Tedder sta objavila, da so prišli opolnomočenci, ki bodo podpisali kapitulacijo. V dvorano so vstopili feldmaršal Kaitel, Friedeburg in Stumpf. Zukov in Tedder sta izjavila: «Sedaj bo podpisan akt o brezpogojni kapitulaciji. Prevajalci so tolmačili te besede. Kaitel je kimal z glavo: «Da, da kapitulacija». Potem je maršal Zukov pozval predstavnike nemške vrhovne komande, da pristopijo k mizi in podpisajo akt. Maršal Zukov je pokazal s prstom h kateri mizi. Kaitel se je premaknil. Na obrazu so se mu pojavile pege, a v oči svetlo. Podpisal je kapitulacijo. Nato sta podpisala Friedeburg in Stumpf.

To so bile vse besede. Vse ostalo je izgovorila Rdeča armada in zavezniške vojske. Več se od hitlerjevcev ne zahteva.

Potem so podpisali akt maršal Zukov in maršal Tedder v imenu zaveznikov, a Spaatz in De Tassigny kot priči.

«Člani nemške delegacije lahko odidejo», je rekel maršal Zukov in nemški generali so vstali in odšli iz dvorane.

Zmaga! Danes se je človeštvo oddahnilo. Danes topovi ne streljajo.

Potem so podpisali akt maršal Zukov in maršal Tedder v imenu zaveznikov, a Spaatz in De Tassigny kot priči.

«Člani nemške delegacije lahko odidejo», je rekel maršal Zukov in nemški generali so vstali in odšli iz dvorane.

Zmaga! Danes se je človeštvo oddahnilo. Danes topovi ne streljajo.

Prometu je bil predan most preko Reke Železnice pri Ildži

SARAJEVO, 15. maja

Včeraj je bil predan prometu most preko Reke Železnice pri Ildži, na državni cesti Sarajevo-Mostar in Sarajevo-Brod. Dosedanja betonski most so porušili okupatorji in njihovi hlapci v svojem paničnem begu pred našimi enotami. Preden je bil most predan prometu, se je vršila majhna svečanost, kateri so prisostvovali predstavniki ministarstva za gradbo, predsednik Izvršnega narodnega odbora Ildže, delavci in kmetje, mladinci in mladinke, ki so ta most zgradili. Po zaslugi visoke zavednosti naših delavcev in kmetov, je bil v dveh tednih zgrajen ta most z udarniškim delom. Most je dolg 48 m in 4 m širok, s 6 odprtina mi po 8 m razpona. Nosilnost mostu

je preračunana na 16 ton. Za zgraditev mostu je bilo porabljenih 105 m gradbenega lesa in 1930 kg gradbenega materiala.

POJASNILO o izplačevanju pokojnin in raznih podpor

Okrožni odsek za socialno skrbstvo za Gorisko sporoča:

Vsi oni, ki so dobivali plače, podpore, pokojnine itd. na kateremkoli uradu, spadajo v socialno skrbstvo, naj se osebno javijo, da dvignejo denar v uradu, kjer se jim je ta do sedaj izplačeval.

Treba je le, da vsak predloži v uradu potrebne dokumente ter osebno izkaznico.

Smrt fašizmu - svobodno narodu!
Odsek za socialno skrbstvo pri okrožnem NOO za Gorisko

MALI OGLASI

POIZVEDBE

Kdor bi kaj vedel o usodi Janeza Pachlica, zaprtega 27. avgusta, 1944., in njegove žene Viktorje Misculin, odpeljane v Nemčijo dne 2. septembra 1944., najbrž v koncentracijsko taborišče v Auschwitzu, naj obvesti družino Misculin, Trst, via del Porta st. 118.

Kdor bi kaj vedel o delavcu Aidu Milessi, ki je bil poslan v marcu 1943; na delo v Ferlach (Koroška), in potem prestavljen v Kunsdorf (Koroška) pri tvrtki «Messerschmidt» v Celovec, so prosil, da obvesti družino Milessa, Trst, via Toti st. 2-11.

Kdor bi kaj vedel o Albertu Antoniju, ki je bil od 23. avgusta 1944. v Nemčiji v koncentracijskem taborišču 543 Strammlager X A, se naproša, da obvesti družino, via Gambini st. 7-III.

Naprošam ako je mogoče poizvedeti o tovarišici Znanut Mariji legalno Jelka, roj. 20.2.1922. v Otočah pri Vipavem St. Vidu. Odsila je v partizane takoj po polonu Italije in to dne 24. sep. 1943. Odpoštovala je z nekimi tovari, šil proti Jugoslaviji. V kakšni ednici se je nahajala nam ni znano, ker vedeli smo zanjo samo se pardi po odhodu. - Rosalka Zvanut, pri Okrajnem Tajnistvu OF za Sežano.

OBJAVA

Vsi uslužbenci ladjedelnice S. Marco v Trstu, ki so že delali, in ki bodo spet povzeti delo v sami ladjedelnici, naj se prijavijo do 19. maja 1945. Po tem datumu bodo sprejete samo prošnje, opremljene z dokumenti, ki bi upravičili zamudo prijave.

ZIDARJE, ROČNE DELAVCE in TESARJE sprejme takoj Podjetje Inž. Mazonara & Co, via Valdirivo št. 42.

Primarij Prof. Dr. A. DEI ROSSI, zdravnik za bolezni v vratu, je preselil svoj ambulatorij v via Palearina st. 3; (pri Associazione Mutua fra Impiegati) tel. st.: 7260, 4054.

Primarij Dr. PORTADA je ponovno začel z delom ter sprejema za notranje in otroške bolezni v via Valdirivo st. 13, tel. 34-63, od 9-11 ure in od 15-16 ure.

IZGUBLJENO

Črno torbico z denarjem in dokumenti, pripadajočimi Lojzi Vecchiet in Lojzi vd. Rauber sem izgubil soboto, 12. t. m. ob 5. uri popoldne v tramvaju st. 3. Poštenega najditelja prosim, da vrne dokumente vrtarju v via Silvio Pellico st. 12, denar pa si lahko obdrži.

SLUŽBO IŠČE

GRADBENI ASISTENT, praktičen vseh gradbenih del, išče službo pri važnem podjetju. Via G. Galileo st. 1, pri vrtarju. 64564 B GOSPODINJA, zelo vešča išče službo, tudi k eni sami osebi; izvrstna oskrba. Todi kot varuhinja garderobe. Ind. U. P. I. 47389 C JURIST, mlad, knjigovodja, vešč italijanske in francoske korespondence, nekaj angleščine, išče službo. Cass. 13997 C. U. P. I. URADNIK 23 LET, perfektno znanje italijanske, slovenske, hrvaščine, strojeplaja, išče službo tudi kot tolmač. Cass. 13935 C. U. F. I. 13935 C

Jevgenij, Petrov: 5

Vojaški dnevnik

Če izgubiš življenje in izgubiš avijon, vendar je koristno-pravi neki glas. Prvič, z vami pada štiri do pet Nemcev, če je to «Hajnik», drugič pa bomnik je dragocenejši od lovca. V bomniku se nahajajo dragoceni navigacijski instrumenti. Najvažnejše je to, da ne bo mogel več spuščati bomb na Moskvo in s tem je rešeno mnogo ljudi.

«To je točno», potrjuje major. «Taraniti je treba tako, da rešiš sebe in avijon, taraniti smeš le tedaj, če ti je zmanjkalo municije. Kiseljev se je vrgeel na «Hajnikela» v višini 1.800 m. S propeletjem mu je odsekalo kos krila. Nekaj dni popreje je pilot sosednje eskadrile Talahin odsekal «Junkersu» del krmla.

Najbolj porazno je to, da govori avijatičarji o tem junštvu, kot o splošno priznanem načinu borbe.

«On je protarantil avijon» tako govori kakor: «On ga je zrušil»

«Na obzorju je mali ogenj» mu povem.

«Nem mesec vzhaja», odgovarja major.

Na ušesa mu nekaj raportirajo.

«Moramo zbuditi ljudi», pravi in se obrne k meni: Grem na komando mesta. Nemoj je preletel Vjazom in čez 20 minut bo tukaj. V Moskvi je že dan znak za zračno nevarnost. Zbudil bom vse dežurne.

Prihajamo k zemljanki, kjer je komanda mesta. To je majhen hriček pod zemljo. Vhod je zasut in kamufliran. Na hričku so stoli, miza in telefon. Major se pelje gori, sede in vzame slušalko. Sprva govori le nerazumljive številke, potem izda zapoved: Vstanite! V tem trenutku — točno v tej sekundi — slišim v zraku ropot motorja, zvoki se bliskovito menjajo, včasih močnejše in zopet slabše. Nad glavno se zasliši grmenje. Prvi lovec je že v zraku. Pod zemljo sta se nahajali dve zlo črti sobi. Do-

bro sta razsvetljeni. Z velikim številom telefonov, slušalk, z nekakimi aparatii in papirjem. Tukaj je carstvo načelnika štaba.

Kadar leti nemška letala nad zemljo, jim sledi tisoč pogledov.

Vsakemu lovecu ki gre v zrak sledi in pazi nanj nekoliko ljudi: pogovarjajo se z njim, kje se lahko spusti: v tej sobi točno vedo, kaj se dogaja v zraku.

Šel sem ven. Celo nebo je presekano z modrimi geometrijskimi črtami od reflektorja. Postavljajo se v vrste in skušajo ujeti rdeči mesec, ki zahaja. Včasih kak žarek ugasne in tedaj se za trenutek pojavi črni stolp. Potem zavrti reflektor ponovno in drsi počasi po nebu. Po celnem nebu se razklatavajo od eksplozij zlate zvezdice. Iz daljave se sliši grmenje protiletalskih topov: to je zaporni ogenj. Tedaj se že sliši brnenje težko motorjenih nemških bombnikov in ponovno rezki glas majorja: «Vstanite». V isti sekundi tudi zvok motorja in drugi lovec pride leti nad glavami. Med prekrižanimi vrstami reflektorskega sijaja se v veliki višini vidi belo letalo. Skeraj vsi so zapustili komando mesto, da vidijo kaj se dogaja. Zač-

la se je zračna borba. Lovec ni videti. Vidijo se samo svetli izstrelki. Bombnik, ki je tako uporno in sigurno letel k svojemu cilju se vrača in leti nazaj. Svetli izstrelki svigajo okoli njega. Piloti, ki so stali poleg mene so začeli posklati. Oni so razumeli to, kar jaz nisem, bombnik je zaletel. V trenutku sem zagledal nekje v daljavi ob strani le dolgi žareč trak.

Avugst 1941.

Na zahodnem bojišču v septembru

Nahajam se že nekoliko dni na najživahnem delu zahodnega bojišča. Beseda «bojišče», ki se je v prvem mesecu vojne uporabljala samo pogojno, je sedaj postala stvarnost. Marsikatero stvari me spominjajo na prejšnjo svetovno vojno — jarki, bodeča žica in na koncu gotova stabilnost. Medtem pa je ta vojna neprimerno bolj grozna in krvava Takega hudega ognja kakršen je tu že tretji mesec brez prestopanja, ponoči in podnevi, niti za časa prejšnje vojne ni bilo v najhujših dnevih borbe.

Po zasedbi Smolenska, ki so ga Nemci zelo drago plačali, v mrtvih in ranjenih, so začeli tukaj pred enim mesecem graditi močne poljske utrbe. Potem so začele eno-

te Rdeče armade neprenehoma napadati ta lokalni sektor. Ogledal sem si prostor, ki je širok nekoliko desetih kilometrov, 20 km. pa globok. Zadnje dneve so bili Nemci vrženi tudi iz tega sektorja.

Zgodil se je dogodek, ki bo zapisan v zgodovini te vojne. V začetku so bili Nemci ne samo zadržani, temveč vrženi nazaj. Rdeča armada nadaljuje z močnim pritiskom na njihove položaje — prebija eno za drugo obrambene črte, zaseda nove vasi in mesta. Vojni plen v topovih, mitraljezih in ujetnikih narasča. Nemci, ki so prešli v obupno obrambo prehajajo včasih celo v protinapad. Včeraj so na sektorju, kjer se sedaj nahajam, prešli šestkrat v protinapad. Trudili so se, da si za vsako ceno priborijo nazaj izgubljeno ozemlje, toda ne samo, da so bili odbiti, temveč so jih vrgli še dalje nazaj.

Počasi drsi naš avtomobil čez most, narejen iz hlodov, ki še dišijo po sveži skorji. Predvčerajtravo. Ima svoje ime, toda tukaj ga ne morem povedati. O takih rečeh po navadi pišejo: «Na reki N. se nadaljuje hude borbe».

— Pred nekaj dnevi je bila na tej reki fronta. — mi pravi moj sopotnik.

On je kapetan. Sodeloval je v zadnjih bitkah. Sedaj se peljeva skupaj v prvo bojno linijo.

Na obali je vas, ki so jo Nemci snjnim so ga zgradili pionirji. Pod mostom teče prav leno močna rečica, nizek breg pa je zaraščena s popolnoma porušili. Ostale so samo še ograje okrog hiš. Hiš ni več. Na njihovem mestu ležijo kupi pepela v kvadratih, zakajena opeka, spoznajo se poornel lonci in posoda iz gline ter od vročine zvite železne postelje. Vrtove je pokril prah razgnan od tisočev tankov, tovornih avtomobilov in vojaških škornjev. Popolnoma nerazumljivo je, odkod se je znašla majhna bela piška, ki tako pridno brska po pepelu. Psa ni nobenega. Odšli so z ljudmi zato pa je več mačk.

Malo naprej se vidi še nepočetja rž. Rž se je sklonila, kakor da je zasovražila vse. Polje je deloma razrito z nemškimi jarki in granatami.

Od tam veje duh po mrličih. Ležijo razmetane in prelučnjane nemške čelade, bodeča žica je še zabit, in v rjavo zemljo in mrhovino, ki še ni pokopana Ljudje so že pokopani.

(Dalje prihodnjic)